

Bosna i Hercegovina

**DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA
ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU**

**IZVJEŠĆE O RADU
DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU
U 2008. GODINI**

Tuzla, prosinac 2008. godine

Sadržaj

1.	UVOD	1
2.	SASTAV I ORGANIZACIJA RADA DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE	3
3.	KLJUČNE AKTIVNOSTI	5
3.1	Pravila DERK-a	5
3.2	Dokumenta koja odobrava DERK	7
3.3	Postupci izdavanja licenci	9
3.4	Praćenje aktivnosti licenciranih subjekata	10
3.5	Postupci odobrenja tarifa za usluge prijenosa električne energije, rad NOS-a i pomoćne usluge	11
3.6	Tržište električne energije	13
3.7	Zaštita kupaca	17
3.8	Ostale aktivnosti	17
4.	MEĐUNARODNE AKTIVNOSTI	19
4.1	Energetska zajednica	19
4.2	Regionalna asocijacija energetskih regulatora – ERRA	24
4.3	Mediterranska radna grupa za reguliranje električne energije i prirodnog gasa – MEDREG	26
4.4	Međunarodna mreža energetskih regulatora – IERN	27
4.5	Mehanizam kompenzacije između operatora prijenosnog sustava (ITC mehanizam)	27
5.	REVIZIJSKO IZVJEŠĆE	29
6.	OSNOVNI PRAVCI AKTIVNOSTI U 2009. GODINI	30
PRILOZI		
A.1:	Osnovni podaci o elektroenergetskom sustavu Bosne i Hercegovine	32
A.2:	Osnovni elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine	33
A.3:	Karta elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine	34
B.1:	Uporedni podaci o cijenama električne energije za kućanstva i industriju	35
B.2:	Trend prosječnih reguliranih cijena i struktura potrošnje u BiH	36

1. UVOD

Ove se godine navršilo pet godina od uspostave Državne regulatorne komisije za električnu energiju. Kao nova državna institucija strpljivo je prolazila put od početnog upoznavanja javnosti o svom mandatu u elektroenergetskom sektoru Bosne i Hercegovine, od pionirskih koraka kreacije regulatornog pravnog okvira sektora, određivanja tarifa za usluge novih institucija elektroenergetskog sustava BiH – Jedinственe prijenosne kompanije BiH i Neovisnog operatora sustava u BiH, do punopravnog članstva u međunarodnim regulatornim asocijacijama.

U okolnostima u kojima je djelovala, u društvu od kojeg se ne može odvojiti i čiju je sudbinu svih ovih godina dijelila, postizala je koliko je bilo moguće. Do sada izgrađen pravni identitet, proračunska neovisnost, solidni ljudski i financijski resursi i neovisno rukovodstvo jamstvo su da će u budućnosti moći i više i bolje. Ovo su ujedno i temeljne odlike pozicije energetske regulatornih tijela čiju važnost dodatno potencira i novo zakonodavstvo Europske unije. Zainteresirana da očuva i odbrani neovisnost svog statusa i proračuna, Državna komisija je u više prigoda različitim organima i tijelima dobronamjerno ukazivala da su neka novija zakonodavna rješenja i interpretacije prijetnja i negacija principa i prakse funkcioniranja europske regulatorne strukture.

Do danas je zatražena sudbena revizija samo jedne odluke Državne regulatorne komisije. Presude po tužbama dva umješaka u tarifnom postupku su sa zanimanjem očekivane jer je i u praksi Suda Bosne i Hercegovine po prvi puta preispitivan meritum odluke državne institucije sa tako specifičnim nadležnostima, ovlastima i odgovornostima. Sud je BiH u oba spora utvrdio da nema povrede materijalnih propisa ili pravila postupka i da je Regulator pravilno primjenio *Zakon o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH* i na njemu zasnovane podzakonske akte.

Pored pozitivnih nalaza revizijske kuće “REVIK”, financijska izvješća DERK-a za još jednu godinu afirmativno su ocijenjena i od strane Ureda za reviziju institucija BiH. Bezrezervno su prihvaćene njegove preporuke o kojima se otvoreno i temeljito raspravljalo i pred nadležnim radnim tijelima domova Parlamentarne skupštine BiH, po njihovim novouspostavljenim procedurama.

Prema energetske pokazateljima i očekivanim financijskim rezultatima 2008. godina je najuspješnija godina za elektroenergetski sektor, nakon 1991. godine. Prvi put nakon nekoliko desetljeća, sektor je u cjelini gledajući, poslovao profitabilno. Proizvedeno je blizu 14.000 GWh, ukupna domaća potrošnja dostigla je historijski maksimum od 12.240 GWh, dok je neto izvoz iznosio 1.640 GWh.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) je neovisna institucija Bosne i Hercegovine, koja djeluje u skladu sa principima objektivnosti, transparentnosti i jednakopravnosti, i ima jurisdikcije i odgovornosti nad prijenosom električne energije, operacijama prijenosnog sustava i međunarodnom trgovinom električnom energijom.

DERK je neprofitna institucija i financira se iz regulatornih naknada koje plaćaju licencirani subjekti.

Na tržištu električne energije BiH tijekom 2008. godine registriran je povećan broj trgovinskih transakcija. U ovim transakcijama sudjelovao je i povećan broj subjekata licenciranih za međunarodnu trgovinu električnom energijom a interes za dobijanje licence kandidiralo je još nekoliko budućih trgovaca.

Nepromijenjena je situacija u pogledu prava kupaca da nabavljaju energiju na tržištu, odnosno da prihvate status kvalificiranog kupca. Mogućnost da nabavljaju energiju na tržištu električne energije kvalificirani kupci nisu koristili jer su veleprodajne cijene na tržištu jugoistočne Europe praktično na razini tarifnih cijena za krajnje kupce.

Aluminij d.d. Mostar, čija potrošnja čini oko 20% ukupne potrošnje u Bosni i Hercegovini, nastavio je da nabavlja određeni dio energije na tržištu. Ukupna nabava na tržištu iznosila je 1.223 GWh, što čini 12% od ukupne potrošnje krajnjih kupaca u BiH, i to ujedno i čini procenat stvarne otvorenosti tržišta u BiH.

Funkcionalnost, učinkovitost i transparentnost modela pružanja pomoćnih i sustavnih usluga u elektroenergetskom sustavu BiH preispitivani su tijekom cijele godine zbog iznimnog značaja za njegovu sigurnost i stabilnost. Rješavanje ovog ali i još nekih ključnih pitanja elektroprijenosnog sustava BiH koja se tiču reguliranja, vođenja sustava i upravljanja prijenosnom mrežom otežavaju kako nesporazumi članova Uprave tako i Upravnog odbora "Elektroprijenosa Bosne i Hercegovine" Banja Luka koji su trajali dobar dio godine i još uvijek traju. Koncem ove godine napore da anticipiraju pravce izlaska iz krizne situacije učinili su predsjedatelj Vijeća ministara BiH i predsjednici entitetskih vladâ poticajima i razgovorima o konkretnim žurnim mjerama i aktivnostima u elektroenergetskom sektoru, a posebice u djelatnosti prijenosa električne energije. Državna regulatorna komisija je inzistirala na deblokadi rada Kompanije dogovorom predstavnika dioničara/akcionara postignutim i na potom održanoj Skupštini društva. Regulator očekuje da iduća godina potvrdi vjerodostojnost svih aktera da preuzete obveze i ispune.

Državna regulatorna komisija prati razvoj energetske politike Europske unije. Stoga je razumljivo njena pozornost bila orijentirana na poruke tzv. *Trećeg paketa energetskih propisa*. Nova pravila čiji se proces kreiranja i usvajanja već dulje vrijeme prati i koja bi u prvoj polovini 2009. godine trebala postati dio pravnog naslijeđa EU proizvest će nove zahtjeve za prilagodbe i promjene u sektoru električne energije, ekonomskom položaju reguliranih djelatnosti i poziciji državnih regulatora.

Kao punopravan član više regulatornih tijela DERK daje puni doprinos razvoju stabilnog i harmoniziranog regulatornog okvira u regiji i podstiče uzajamnu suradnju regulatornih tijela ali i dijalog sa svim drugim sudionicima tržišta.

2. SASTAV I ORGANIZACIJA RADA DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE

Državnu regulatornu komisiju za električnu energiju je utemeljila Parlamentarna skupština BiH donošenjem Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH i imenovanjem članova Komisije.

Dom naroda je, na svojoj 15. sjednici održanoj 7. travnja 2008. godine, jednoglasno usvojio Izvješće o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju u 2007. godini sa sljedećim zaključkom:

“Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH traži od Vijeća ministara BiH da ubrza proceduru imenovanja članova Državne regulatorne komisije za električnu energiju kojima je istekao mandat, kako bi ona radila punim kapacitetom.”

Članovi Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine su:

- Mirsad Salkić, sa mandatom od 5 godina (od 1. srpnja 2003. do 30. lipnja 2008. godine) i
- Nikola Pejić, sa mandatom od 5 godina (od 25. rujna 2007. godine do 24. rujna 2012. godine).

Član Komisije iz Republike Srpske je

- mr. Vladimir Dokić, sa mandatom od 4 godine (od 1. srpnja 2003. do 30. lipnja 2007. godine).

Razvidno je da je 30. lipnja 2007. godine istekao četverogodišnji mandat članu Komisije iz Republike Srpske Vladimiru Dokiću, te godinu dana kasnije i petogodišnji mandat članu Komisije iz Federacije BiH Mirsadu Salkiću. Oba ranije izabrana člana Komisije u skladu sa odlukama entitetskih vladâ, do izbora – reizbora u Parlamentarnoj skupštini BiH nastavljaju i dalje obnašati ovu funkciju¹.

Nakon izbora prvog predsjedatelja Komisije mr. Vladimira Dokića (predsjedao do 30. lipnja 2004. godine), u skladu sa principom rotacije članova Komisije na ovoj funkciji, Komisijom su predsjedali ovim redom: Mirsad Salkić (do 30. lipnja 2005. godine), Željko Topić (do 30. lipnja 2006. godine), ponovno Vladimir Dokić (do 30. lipnja 2007. godine), po drugi put Mirsad Salkić (do 30. lipnja 2008. godine) i Nikola Pejić, aktualni predsjedatelj do 30. lipnja 2009. godine.

Rad u Državnoj regulatornoj komisiji za električnu energiju odvija se i dalje prema organizacijskoj shemi usvojenoj početkom njenog konstituiranja a osoblje iz godine u godinu jača svoje stručne kapacitete da prati zahtjeve regulatorne prakse korištenjem raznovrsnih oblika nadgradnje znanja i iskustva. Nova znanja se stječu na različitim strukovnim savjetovanjima, konferencijama i tematskim seminarima, u zemlji i inostranstvu, kao i učenjem na daljinu (*distance e-learning*). Posebno se koriste obrazovni programi Regionalne asocijacije energetske regulatora (ERRA) i Škole regulacije u Firenci (FSR). Jednogodišnji “Program obuke u oblasti energije u jugoistočnoj Europi” koji su organizirale vlade Ujedinjenog Kraljevstva i Slovenije je kroz svojih sedam modula pružio prijeko potrebnu pomoć zemljama u regiji u preuzimanju europske pravne regulative. Vrijednu podršku u ovom smislu pružaju i Europsko

¹ U vrijeme izradbe ovog izvješća postupak izbora članova Komisije nalazi se u proceduri u vladama entiteta. Nakon što prijedlog entitetske Vlade potvrdi Narodna skupština Republike Srpske, odnosno Parlament Federacije BiH, nominacija se dostavlja Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, koje predlaže imenovanje Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine.

FLORENCE SCHOOL OF REGULATION

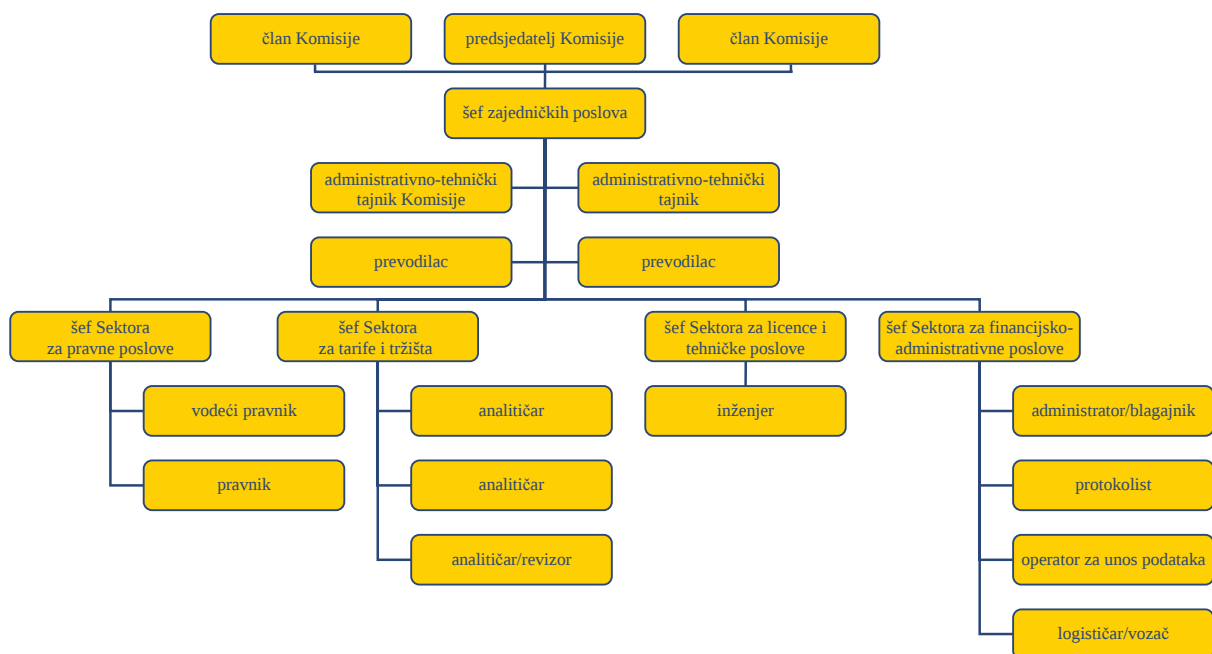

Energy Training Programme
for South East Europe

povjerenstvo, kroz projekt Tehničke pomoći regulatornom sustavu sektora energetike BiH, i Agencija za međunarodnu suradnju SAD (USAID), kroz projekt Asistencije regulativi i reformi energetskog sektora (REAP).

DERK će i dalje ljudske potencijale razvijati kroz već afirmirane ali i kroz nove metode obuke, te uporabu suvremene tehničke opreme. Opravdanost ovakvog opredjeljenja potvrđuju do sada stečena profesionalna znanja i iskustva iz regulatorne prakse, koje osoblje sa uznapredovanim informatičkim, komunikacijskim i prezentacijskim vještinama sve uspješnije izlaže i na regionalnim međunarodnim strukovnim skupovima.

ORGANIZACIJSKA SHEMA DERK-a

3. KLJUČNE AKTIVNOSTI

Tijekom 2008. godine Državna regulatorna komisija za električnu energiju održala je 12 redovitih sjednica, 25 internih sastanaka i organizirala 11 javnih rasprava.

U izvještajnom razdoblju Komisija je usvojila ili odobrila više dokumenata. Ovo izvješće predstavlja najznačajnije od njih koji su, u pravilu, usvajani kroz procese javnih rasprava.

Otvorenost uvidu javnosti kroz konsultacije i komunikaciju sa svim zainteresiranim članovima stručne ali i šire javnosti temeljna je orijentacija Komisije koja pomaže provjeri ispravnosti predloženih rješenja prije njihovog konačnog usvajanja. Praksu međusobne razmjene pribavljenih komentara javnosti, u istim ili sličnim postupcima, primjenjuju sva tri regulatorna tijela za električnu energiju u Bosni i Hercegovini.

Na redovitim sjednicama razmatraju se i utvrđuju akta iz regulatorne nadležnosti u skladu sa zakonom propisanim ovlastima, a na internim sastancima se razmatraju pitanja i usvajaju akti organizacijsko-administrativne naravi.

U cilju pribavljanja komentara zainteresiranih osoba i javnosti na pravila i propise, ili bilo koji drugi dokument, DERK organizira opću raspravu. U cilju rješavanja tehničkih pitanja u tijeku postupka i obrade proceduralnih ili suštinskih pitanja, održava se tehnička rasprava. U cilju utvrđivanja odlučujućih činjenica na osnovu kojih bi DERK mogao riješiti spor ili određene zahtjeve, održava se formalna rasprava.

Redovite sjednice i sve vrste javnih rasprava su otvorene za javnost.

3.1 Pravila DERK-a

Pravilnik o priključku

DERK je u listopadu 2008. godine *Pravilnikom o priključku* propisao procedure za priključak novih objekata proizvođača ili kupaca na prijenosnu mrežu naponske razine 400, 220 i 110 kV, priključak objekata na sredjonaponsku razinu 35, 20, 10 i 6 kV u trafostanicama 110/x kV Elektroprijenosa BiH, kao i za postojeće objekte u slučaju povećanja instalirane snage, dogradnje ili rekonstrukcije objekta.

Realizacija izraženog javnog interesa za izgradnjom i proširenjem proizvodnih i prijenosnih kapaciteta korisnika potakla je uključivanje većeg broja subjekata u pripremi odgovarajućih procedura za priključenje ovih kapaciteta na elektroprijenosnu mrežu Bosne i Hercegovine kojom upravlja i koju održava, gradi i proširuje Kompanija za prijenos električne energije – Elektroprijenos BiH.

Rasprave o nacrtu ovog dokumenta predstavile su različite interese i poglede o načinima i uvjetima priključenja, namjeni i strukturi naknade za priključak, o delegiranju prava i obveza pojedinim subjektima u novostrukturiranom elektroenergetskom sektoru BiH po osnovu izgradnje priključaka i njihovog financiranja.

Ovaj vrlo zahtjevan, složen i odgovoran proces završen je donošenjem Pravilnika o priključku, čija praktična provjera tek slijedi.

Odluka o izmjenama i dopunama Metodologije za izradbu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge

Metodologija za izradbu tarifa za usluge prijenosa električne energije, rad neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge, usvojena u lipnju 2005. godine, omogućava da se na pravednoj osnovi odrede cijene za usluge korištenja prirodnog monopola i istodobno osiguraju reguliranim kompanijama prihodi, koji su im potrebni za normalan rad. Elektroenergetski sektor u Bosni i Hercegovini nalazi se u procesu transformacije ka tržišnom načinu rada. Ovaj proces Državna regulatorna komisija kontinuirano prati i podstiče. S tim u vezi, DERK je u siječnju 2007. godine izvršio prvu izmjenu Metodologije kojom se omogućilo učinkovitije tarifiranje i korištenje prijenosnog sustava u BiH.

Prepoznavajući da je funkcionalan, učinkovit i transparentan model pružanja pomoćnih i sustavnih usluga osnovni preduvjet sigurnog i pouzdanog rada elektroenergetskog sustava, kvalitetne opskrbe kupaca i daljnjeg razvoja tržišta električne energije u BiH, u namjeri unaprijeđenja aktualnog koncepta i tehničke provedivosti pružanja ovih vrlo kompleksnih usluga u elektroenergetskom sektoru, DERK se odlučio i za drugu izmjenu Metodologije. Na sjednici održanoj 11. prosinca 2008. godine, utvrđen je *Nacrt odluke o izmjenama i dopunama Metodologije za izradbu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge* i isti upućen u javnu raspravu, a njeno usvajanje se planira početkom 2009. godine.

Odluka o regulatornom kontnom planu za NOS BiH

U prosincu 2008. godine DERK je donio *Odluku o regulatornom kontnom planu za Neovisnog operatora sustava u Bosni Hercegovini* u cilju jedinstvenog pristupa u evidentiranju sredstava, troškova, prihoda i rashoda ovog reguliranog subjekta. Kao osnov za ovu odluku iskorišten je operativni kontni plan NOS-a BiH, usuglašen s Međunarodnim računovodstvenim standardima i Standardima financijskog izvješćivanja.

Regulatorni kontni planovi omogućavaju učinkovito praćenje aktivnosti reguliranih subjekata uključujući izvršenje postavljenih regulatornih zahtjeva, transparentnije računovodstveno evidentiranje u reguliranim kompanijama i jednostavnije vođenje tarifnih postupaka.

DERK će tijekom 2009. godine usvojiti i regulatorni kontni plan za Elektroprijenos BiH.

Odluka o izmjeni Odluke o uspostavi pojednostavljene procedure izdavanja licence za međunarodnu trgovinu za podnositelja zahtjeva u statusu kvalificiranog kupca

Nakon odluke DERK-a o otvaranju tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini i usvajanja pravilnikâ entitetskih regulatornih komisija o sticanju statusa kvalificiranog kupca, Državna regulatorna komisija je posebicem odlukom ozvaničila pravo kvalificiranim kupcima neposredno spojenim na prijenosnu mrežu da u skraćenom postupku dobijaju licencu za međunarodnu trgovinu u svrhu uvoza električne energije ekskluzivno za vlastite potrebe sa privremenim važenjem do dvije godine.

Izmjenom ove odluke omogućeno je istim subjektima da u pojednostavljenoj proceduri stječu i novu licencu za istu namjenu u trajanju do pet godina.

3.2 Dokumenta koja odobrava DERK

Prijedlog pravila za dodjeljivanje prava za korištenje prekograničnih prijenosnih kapaciteta

Prekogranični prijenosni vodovi predstavljaju infrastrukturu koja omogućava slobodno odvijanje međunarodne trgovine električne energije. Zagušenje na ovim vodovima smanjuje mogućnost slobodne trgovine te je potrebno primjeniti pravila za upravljanje zagušenjima odnosno pravila koja će na nediskriminatoran, transparentan i tržišno orijentiran način izvršiti alokaciju raspoloživih kapaciteta.

Eksplicitne aukcije koriste se za alokaciju prijenosnih kapaciteta na gotovo svim granicama europskih država, što je u skladu sa Propisom 1228/2003/EC Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2003. godine o uvjetima pristupa mreži za prekograničnu trgovinu električne energije.

NOS BiH je sačinio i dostavio DERK-u na odobrenje *Prijedlog pravila za dodjeljivanje prava za korištenje prekograničnih prijenosnih kapaciteta* koja su bazirana na tržišnim principima i obavljaju se putem eksplicitnih aukcija, čime se maksimizira tržišna vrijednost prijenosnih kapaciteta.

U tijeku javne rasprave o pravilima, pojavili su se novi prijedlozi, koje DERK proučava i usuglašava. Očekuje se da će taj proces biti završen prije proteka prvog polugodišta 2009. godine.

Do donošenja novih pravila primjenjuju se ranije odobrena *Privremena pravila za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta na mjesečnoj razini*.

Pregled subjekata koji uplaćuju i koriste sredstva po osnovu naknada za nekorištenje dodijeljenih prekograničnih prijenosnih kapaciteta u 2008. godini

KM

mjesec	Subjekti koji uplaćuju sredstva						Korisnici sredstava		Ukupno
	RUDNAP	ERS	EPHZHB	EPBIH	Prima Beograd	EFT	NOS BiH	Elektro-prijenos BiH	
I	53.169,0			44.149,0	44.640,0		44.149,0	97.809,0	141.958,0
II									
III	34.221,0	36.234,0						70.455,0	70.455,0
IV	47.820,0	45.465,0	18.432,0			32.598,0	47.820,0	96.495,0	144.315,0
V	63.318,0	41.664,0					41.664,0	63.318,0	104.982,0
VI	33.339,0							33.339,0	33.339,0
VII	14.718,0		16.080,0	11.754,0				42.552,0	42.552,0
VIII	89.310,0			19.765,5				109.075,5	109.075,5
IX	9.318,0							9.318,0	9.318,0
X	46.776,0							46.776,0	46.776,0
XI		390,0						390,0	390,0
XII			41.328,0				41.328,0		41.328,0
<i>Ukupno</i>	391.989,0	123.753,0	75.840,0	75.668,5	44.640,0	32.598,0	174.961,0	610.855,5	744.488,5

DERK je tijekom 2008. godine u skladu sa ovim Privremenim pravilima, donosio zaključke o raspodjeli sredstava po osnovu naknada za nekorištenje dodijeljenih prekograničnih prijenosnih kapaciteta kojima je određivao uplatitelje i korisnike sredstava, te njihovu namjenu za ulaganja u razvoj i izgradnju prekograničnih prijenosnih kapaciteta BiH prema susjednim zemljama.

Pravilnik o zonama sigurnosti nadzemnih elektroenergetskih vodova nazivnog napona od 110 kV do 400 kV

Uspostavom zona sigurnosti koje se definiraju ovim pravilnikom osigurava se zaštita objekata i opreme elektroprijenosa. Istodobno, elektroprijenosna postrojenja i vodovi bit će projektirani, izgrađeni i korišteni tako da učinak njihovog korištenja neće ugrožavati zdravlje stanovništva uz najmanje moguće promjene prirodnog ozračenja i vrijednosti krajolika.

Registrirajući neujednačenost i neprilagođenost odgovarajuće tehničke regulative koja se odnosi na projektovanje i izgradnju nadzemnih energetskih vodova na prostoru Bosne i Hercegovine i konstatirajući da se još uvijek grade prema propisima bivše SFRJ, Državna regulatorna komisija je jednom svojom odlukom privremeno, do donošenja novih tehničkih normativa od strane nadležnog državnog tijela, kao tehničke normative sa kojima se usklađuje gradnja objekata u zonama sigurnosti na teritoriju BiH, preuzela normative iz 1988. godine.

“Predlaže se Neovisnom operatoru sustava u Bosni i Hercegovini da organizira javnu raspravu o Indikativnom planu razvoja proizvodnje električne energije za razdoblje od 2009. do 2018. godine, kako bi svi sudionici u elektro-energetskom sektoru imali mogućnost da iznesu svoje stavove i mišljenja.”

(iz zaključaka 24. sjednice Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, prigodom usvajanja Izvješća o radu DERK-a u 2007. godini)

Indikativni plan razvoja proizvodnje za razdoblje 2009. – 2018. godina

Indikativni plan razvoja proizvodnje se izrađuje za deseto-godišnje razdoblje, a svake godine se inovira za slijedeću godinu koja nije obuhvaćena planom. Cilj plana je da informira sadašnje i buduće korisnike o potrebama i postojećim projektima izgradnje novih proizvodnih kapaciteta. Istodobno, ovaj plan koristi se i kao jedan od osnova za izradbu Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže za razdoblje od 10 godina.

Koristeći iskustvo u pripremi prethodna dva Indikativna plana, Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini je izradbi Indikativnog plana razvoja proizvodnje za razdoblje od 2009. do 2018. godine pristupio ranije i osigurao puno kvalitetnije ulazne podatke, kojim se plan ne samo ažurirao i poboljšao, već i vremenski pomjerio za jednu godinu.

Uvažavajući zaključke Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, o Indikativnom planu je obavljena i javna rasprava koja je potvrdila slaganje sa datim prognozama potrošnje, novim proizvodnim kapacitetima i bilancama snaga i energije na prijenosnoj mreži. Odobravajući Plan DERK je još jednom konstatirao presudan utjecaj proaktivnog angažmana svih subjekata planiranja, te osiguranja kvalitetnih podataka za uporabljivost ove vrste planova.

3.3 Postupci izdavanja licenci

U tijeku 2008. godine, u više provedenih postupaka, uglavnom zbog isticanja roka prethodno izdatih *privremenih* licenci obnovljene su, odnosno izdate *nove* licence sa razdobljem važenja od 5 godina, u djelatnosti međunarodne trgovine za:

- “Energy Financing Team” d.o.o. Trebinje (lipanj 2008),
- “Aluminij” d.d. Mostar – uvoz električne energije za vlastite potrebe (studenj 2008.).

Osim navedenih, tijekom godine vođeni su i postupci izdavanja *privremenih* licenci, sa razdobljem važenja od dvije godine, subjektima koji se prvi put pojavljuju na tržištu kao međunarodni trgovci električnom energijom (licence za djelatnost međunarodne trgovine):

- “Rudnap” d.o.o. Banja Luka (siječanj 2008.),
- “Interenergo” d.o.o. Sarajevo (studenj 2008.),
- “ČEZ Bosna i Hercegovina” d.o.o. Sarajevo (prosinac 2008.).

U tijeku je postupak obrade zahtjeva za izdavanje privremene licence za međunarodnu trgovinu koje su podnijeli “KORLEA” d.o.o. Jajce, “GEN-I” d.o.o. Sarajevo i “ATEL BH” d.o.o.

Sarajevo. Također, u postupku je i obrada zahtjeva za izdavanje nove licence (umjesto prethodno izdate privremene) za "EZPADA" d.o.o. Čapljina.

DERK je morao odbiti zahtjev članice Holdinga - Zavisnog poduzeća "Rudnik i Termoelektrana" a.d. Gacko za izdavanje privremene licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom s obzirom da statut Mješovitog holdinga "Elektroprivreda Republike Srpske" ne daje mogućnost za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom članicama Holdinga.

Kao vlasnici licence za djelatnost međunarodne trgovine električnom energijom, registrirani su i JP "Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne" d.d. Mostar, JP "Elektroprivreda Bosne i Hercegovine" d.d. – Sarajevo, MH "Elektroprivreda Republike Srpske" – Matično poduzeće, a.d. Trebinje, "B.S.I." d.o.o. Jajce (uvoz električne energije za vlastite potrebe) i "Birač" a.d. Zvornik.

Podsjeća se da je DERK tijekom 2007. godine izdao nove licence za aktivnosti neovisnog operatora sustava "Neovisnom operatoru sustava u Bosni i Hercegovini" Sarajevo i za prijenos električne energije "Elektroprijenosu Bosne i Hercegovine" akcionarskom društvu Banja Luka.

3.4 Praćenje aktivnosti licenciranih subjekata

Tijekom godine DERK prati usklađenost djelovanja licenciranih subjekata sa propisanim uvjetima korištenja licenci, prije svega nadzorom reguliranih djelatnosti koje obavljaju NOS BiH i Elektroprijenos BiH. Praćenje aktivnosti vrši se analizom redovitih i izvanrednih izvješća koje podnose licencirani subjekti kao i putem posjeta vlasnicima licenci, sa ili bez najave. Vlasnici licenci podnose godišnja, polugodišnja, mjesečna i dnevna izvješća o pojedinim aktivnostima, kako onim financijske, tako i tehničke i organizacijske naravi. Također, dostupna su i izvješća vlasnika licenci o izvanrednim pogonskim događajima u sustavu.

Posjete stručnog osoblja DERK-a reguliranim subjektima omogućavaju neposredan uvid u njihove dokumente i aktivnosti kao i izvođenje kompleksnijih analiza rada i financijske pozicije subjekata sa stanovišta primjene odobrenih tarifa.

I ove godine su konstatirani problemi u radu "Elektroprijenos Bosne i Hercegovine" a.d. Banja Luka čije funkcioniranje dulje vrijeme već opterećuju kako neslaganja članova Uprave tako i Upravnog odbora Kompanije o svim ključnim pitanjima. Zabrinutost ovakvim stanjem i žurnost njegovog prevazilaženja, Državna regulatorna komisija je u više navrata iskazivala i entitetskim vladama – vlasnicima, odnosno članovima Skupštine akcionara/dioničara Elektroprijenosa BiH.

Uvažavajući poduzete aktivnosti vlada i nadležnih ministarstava i nedavno potpisane dokumente:

- *Sporazum o načelima energetske politike* koji su potpisali predsjedatelj Vijeća ministara BiH i predsjednici entitetskih vladâ 6. studenoga 2008. godine u Banja Luci (sporazum definira načela politike u oblastima: prometa i distribucije nafte i naftnih derivata; prometa i distribucije gasa; proizvodnje, prijenosa i distribucije električne energije i ekološki čistih energenata),
- *Principe dogovorene na Izvanrednoj sjednici Skupštine akcionara Elektroprijenosa BiH* koja je održana 3. prosinca 2008. godine u Banja Luci,

DERK izražava uvjerenje da će dosadani problemi u radu Elektroprijenosa BiH biti otklonjeni.

3.5 Postupci odobrenja tarifa za usluge prijenosa električne energije, rad NOS-a i pomoćne usluge

Tarife za usluge prijenosa električne energije, rad NOS-a i pomoćne usluge koje se primjenjuju od siječnja 2008. godine DERK je donio u prosincu 2007. godine, po okončanju tarifnih postupaka koji su opisani u Izvješću o radu DERK-a u 2007. godini.

Pomoćne usluge

Do 31. prosinca 2007. godine bilo je na snazi testno razdoblje (*dry run*) u kojem financijski obračun pomoćnih usluga nije bio efektivan, a od 1. siječnja 2008. godine *Odlukom o tarifama za pomoćne usluge* određene su tarife za sekundarnu i tercijarnu regulaciju kod proizvođača, ukupna tarifa za sekundarnu i tercijarnu regulaciju koju plaćaju kupci i tarifa za prekomjerno preuzetu reaktivnu energiju sa prijenosne mreže koju plaćaju kvalificirani kupci.

Ovu odluku je u veljači 2008. godine izmijenjena i dopunjena radi njene veće operativne provedivosti a proces kompletiranja regulacije pomoćnih usluga finaliziran je u ožujku 2008. godine donošenjem *Odluke o određivanju tarifa za pomoćne usluge pokrivanja gubitaka na prijenosnoj mreži*.

Mora se, međutim, istaći da je praksa nabave pomoćnih i pružanja sustavnih usluga značajno opterećena specifičnostima elektroenergetskog sektora u Bosni i Hercegovini, odnosno nedovršenošću procesa prestrukturiranja i različitošću tumačenja zakonske pozicije, nadležnosti i uloge pojedinih subjekata u sektoru. Zbog značaja za sigurnost opskrbe električnom energijom i stabilnost elektroenergetskog sustava zemlje model obavljanja ovih usluga bit će i dalje u središtu daljnjih aktivnosti DERK-a.

Novi tarifni postupci

U studenom 2008. godine *Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini* podnio je zahtjev za određivanje tarifa za rad NOS-a i tarifa za pomoćne usluge u narednom razdoblju. Konačne odluke o podnijetom zahtjevu DERK planira donijeti u ožujku 2009. godine.

Drugi regulirani subjekt "Elektroprijenos Bosne i Hercegovine" nije podnio zahtjev za promjenu aktualne tarife za usluge prijenosa električne energije. U skladu sa Metodologijom za izradbu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge, DERK može, na vlastitu inicijativu, pokrenuti i provesti tarifni postupak. Tu mogućnost DERK neće koristiti, jer smatra da, u ovom trenutku, nema potrebe da koristi planska dokumenta koja nisu usvojena od zvaničnih organa Elektroprijenosa BiH.

DERK vjeruje da će nedavno postignuti Sporazum vladâ Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske podstaći usvajanje dokumenata koji Elektroprijenosu BiH treba da omoguće nastavak neometanog funkcioniranja i pripremu odgovora po svim regulatornim zahtjevima.

Presude Suda BiH o zakonitosti odluka DERK-a

Sve odluke DERK-a smatraju se konačnim administrativnim odlukama, na koje se tužba može podnijeti Sudu Bosne i Hercegovine. Jedna odluka je predmet razmatranja na Sudu BiH. Njenu sudbenu reviziju su prije dvije godine zatražili umješaci u tarifnom postupku ustvrdivši da su odluke Regulatora nezakonite.

Presude su sa zanimanjem očekivane jer je u sudbenoj praksi BiH, vjerujemo po prvi puta, preispitivan meritum odlukâ jednog novijeg tipa državne institucije sa specifičnim ciljevima, nadležnostima, ovlastima i odgovornostima.

U dva riješena slučaja Sud je BiH utvrdio da nema povrede materijalnog propisa jer je Regulator prigodom rješavanja stvari pravilno primijeno Zakon o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH i na njemu zasnovane podzakonske akte. Sud također nije našao povredu pravila postupka, jer je tužena strana u svemu postupila u skladu sa pravilima postupka, a iz pravilno utvrđenog činjeničnog stanja izvela je pravilan pravni zaključak.

Inače, u svim narednim tarifnim postupcima odluke DERK-a nisu pobijane ni od jedne strane u postupku, kao ni odluke donijete u bilo kojem drugom postupku pred Državnom regulatornom komisijom.

3.6 Tržište električne energije

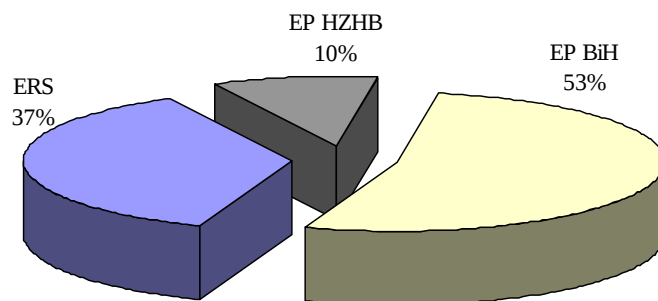
Energetski pokazatelji

Prema energetske pokazateljima i očekivanim finansijskim rezultatima 2008. godina je najuspješnija godina za elektroenergetski sektor nakon 1991. godine. I pored toga što je proizvodnja hidroelektrana bila manja od očekivane, termo kapaciteti su dostigli punu pogonsku spremnost zahvaljujući znatnim ulaganjima u prethodnom razdoblju. Rudnici uglja su također ostvarili zacrtanu proizvodnju i planirane isporuke prema termoelektranama. Ovo se odrazilo i na finansijske rezultate u sektoru. Elektroenergetski sektor je po prvi put nakon nekoliko desetljeća, u cjelini gledajući, poslovao profitabilno, uz pozitivno poslovanje svih subjekata.

Porast potrošnje domaćih kupaca električne energije u 2008. godini rezultirao je rekordnim maksimalnim opterećenjem od 2.117 MW na dan 31. prosinca 2008. godine u 18 satu.

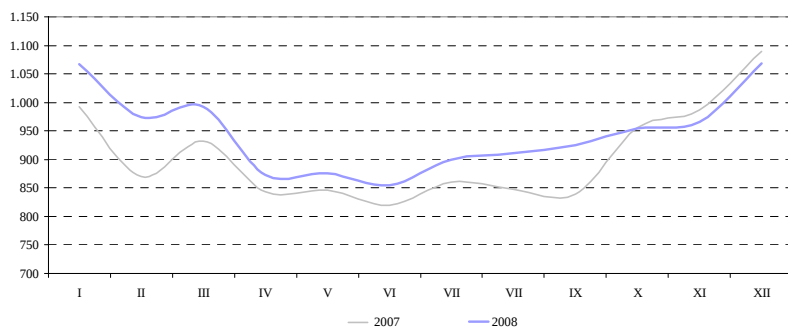
Dosadašnji historijski maksimum iznosio je 2.078 MW, postignut 31. prosinca 2007. godine također u 18 satu.

Proizvodnja je iznosila blizu 14.000 GWh, od čega je u termoelektranama proizvedeno 8.900 GWh, u velikim hidroelektranama 4.800 GWh i oko 200 GWh u malim hidroelektranama i industrijskim elektranama. Ukupna domaća potrošnja dostigla je historijski maksimum od 12.200 GWh, dok je neto izvoz iznosio cca 1.700 GWh.

Udio pojedinih proizvođača u ukupnoj proizvodnji električne energije u BiH u 2008. godini

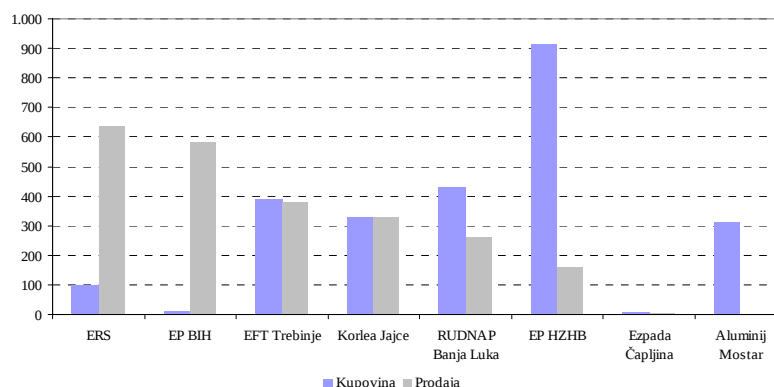
Ukupno isporučena električna energija sa mreže prijenosa u 2008. godini iznosila je 11.364 GWh i za 4,4% je veća u odnosu na prethodnu godinu kada je ukupno sa mreže prijenosa kupcima u Bosni i Hercegovini isporučeno 10.883 GWh.

Energija preuzeta u BiH sa prijenosne mreže u 2007. i 2008. godini (GWh)

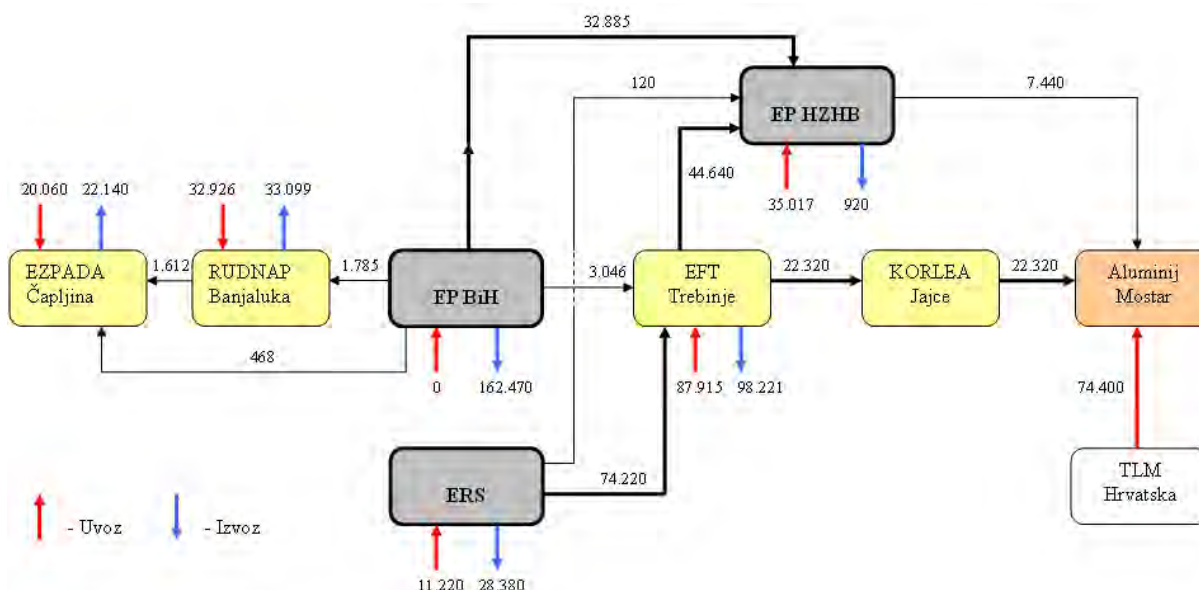
Tržište električne energije u Bosni i Hercegovini

Unutarnje tržište električne energije u BiH tijekom 2008. godine obilježio je povećan broj trgovačkih transakcija. Trgovina električnom energijom se pretežno odvijala između tri elektroprivrede (EP BiH, EP HZHB i ERS) sa jedne i nekoliko trgovačkih kompanija sa druge strane. EP BiH i ERS su u zaključenim transakcijama prodavali bilančne viškove kroz godišnje aranžmane, kao i na dnevnoj razini, dok je najviše električne energije na domaćem tržištu kupila EP HZHB. Od trgovačkih kompanija najveći promet u trgovanju ostvario je EFT d.o.o Trebinje.

Pregled trgovanja po licenciranim subjektima (GWh)

Jedan dio električne energije kupljen od domaćih elektroprivreda plasiran je u susjedne zemlje dok je veći dio energije isporučen kupcima u BiH. Kao ilustrativan primjer trgovanja na unutarnjem tržištu prikazani su tijekovi trgovačkih transakcija za kolovoz 2008. godine.

Trgovačke transakcije u kolovozu 2008. godine

U 2008. godini vladala je ista situacija kao i u prethodnom razdoblju u pogledu prava kupaca da nabavljaju energiju na tržištu, odnosno da prihvate status kvalificiranog kupca. Kupci nisu koristili mogućnost da nabavljaju energiju na tržištu jer su veleprodajne cijene na tržištu jugoistočne Europe praktično na razini tarifnih cijena za krajnje kupce. U 2008. godini Aluminij d.d. Mostar, čija potrošnja čini oko 20% ukupne potrošnje u Bosni i Hercegovini, je nastavio da kao kvalificirani kupac nabavlja određeni dio energije na tržištu. Ukupna nabava na tržištu iznosila je 1.223 GWh, što čini 12% od ukupne potrošnje krajnjih kupaca u BiH, i to je ujedno i procenat stvarne otvorenosti tržišta u BiH.

Potrebno je istaći da su od 1. siječnja 2007. godine krajnji kupci sa godišnjom potrošnjom električne energije većom od 10 GWh stekli mogućnost dobijanja statusa kvalificiranog kupca (nominalni stupanj otvorenosti tržišta iznosi 33%). Prema utvrđenoj dinamici otvaranja tržišta ovu mogućnost imaju:

- od 1. siječnja 2008. godine svi kupci, osim kupaca iz kategorije kućanstava, (nominalno tržište otvoreno 57,5%),
- svi kupci od 1. siječnja 2015. godine.

U skladu sa odgovarajućim dokumentima entitetskih regulatornih komisija prijelazno razdoblje otvaranja tržišta u tijeku kojeg svi kupci imaju pravo na izbor načina opskrbe (kao tarifni ili kvalificirani) potrajat će do 1. siječnja 2012. godine.

Jedinstvu tržišta će bitno doprinijeti međusobna ujednačenost i kompatibilnost uvjeta i kriterija koje nadležne regulatorne komisije budu primjenjivale kao obvezujuće u procesu liberalizacije tržišta. DERK će stoga kontinuirano pratiti ovaj proces i analizirati sve njegove efekte.

Prekogranična trgovina

Tijekom 2008. godine međunarodna trgovina (izvoz i uvoz) električne energije u Bosni i Hercegovini bilježi rast u odnosu na prethodnu godinu, prvenstveno zahvaljujući povećanju proizvodnje. Opseg međunarodne trgovine u 2008. godini, koju su ostvarili licencirani subjekti, prikazuju podaci u narednoj tablici:

<i>MWh</i>		
<i>licencirani subjekt</i>	<i>izvoz</i>	<i>uvoz</i>
<i>EP BiH</i>	1.900.949	
<i>ERS</i>	624.646	25.432
<i>EP HZHB</i>	126.026	269.454
<i>ALUMINIJ</i>		909.120
<i>EZPADA</i>	99.596	95.802
<i>EFT</i>	990.919	981.572
<i>RUDNAP</i>	433.900	254.423
<i>Ukupno</i>	4.176.036	2.535.803

Najveća razmjena energije je ostvarena sa Hrvatskom čemu su najviše doprinijeli dugoročni aranžmani o isporuci električne energije, a najmanja sa Srbijom koja uspijeva zatvoriti svoju bilancu iz vlastite proizvodnje. Tijekom 2008. godine ostvaren je značajan izvoz u Crnu Goru od 1.700 GWh u kojoj je izražen deficit proizvodnih kapaciteta i porast potrošnje. Izvoz i uvoz iz BiH prema susjednim zemljama dat je u slijedećoj tablici:

(MWh)

<i>zemlja</i>	<i>izvoz</i>	<i>uvoz</i>
Hrvatska	2.214.010	1.739.283
Srbija	262.520	566.437
Crna Gora	1.699.506	230.083
<i>Ukupno</i>	4.176.036	2.535.803

Regionalno tržište

Generalno posmatrajući tržišta električne energije u Europi razvidno je da su cijene električne energije pratile trendove koje su bilježili primarni energenti, u prvom redu nafta. Cijene su dostigle maksimum od oko 90 €/MWh polovinom godine i od tada se bilježi konstantan silazni trend, tako da je u prosincu razina cijena ispod 60 €/MWh.

Cijena za godišnje bazno opterećenje za 2009. godinu od početka trgovine ovim proizvodom do kraja 2008. godine na Europskoj burzi energije, Leipzig

Također se može primijetiti da su veleprodajne cijene električne energije u jugoistočnoj Europi veće nego na referentnoj burzi u Leipzigu (EEX – European Energy Exchange), ali su veće i u odnosu na ostale regionalne burze u Europi. Razlozi se mogu tražiti u izrazitom bilančnom deficitu koji iskazuje većina zemalja u regiji (Albanija, Crna Gora, Grčka, Hrvatska, Makedonija, UNMIK) i u umjerenom deficitu (Slovenija, Srbija). Praktično su jedini neto izvoznici u regiji Bugarska, Rumunjska i Bosna i Hercegovina. Može se konstatirati da je bilančni deficit u regiji dugoročnog karaktera, a može biti ublažen padom potrošnje usljed gospodarske krize i izgradnjom novih proizvodnih kapaciteta koji bi povećali ponudu. U tom svjetlu u cijeloj regiji uočava se veliki broj novih proizvodnih objekata sa statusom kandidata, ali i upitna razina ozbiljnosti njihove izgradnje s obzirom na ograničenja prostornog, ekološkog i ekonomskog karaktera.

Programi subvencioniranja najugroženijih potrošača energije uspostavljeni su u:

- *Republici Srpskoj (električna energija),*
- *Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine, i*
- *Kantonu Sarajevo (tijekom zimskih mjeseci).*

Od osnutka Državna regulatorna komisija za električnu energiju, Regulatorna komisija za električnu energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske surađuju i usklađuju svoje djelovanje.

3.7 Zaštita kupaca

Zaštita kupaca je značajno pitanje politike regulacije u svim državama u kojima su aktualni procesi deregulacije i liberalizacije energetskog sektora. U tu svrhu se, osim drugim državnim tijelima, i regulatornim tijelima sve više povjerava obveza da razmatraju i ostvaruju osnovne ciljeve zaštite kupaca, zaštite elektroenergetskih subjekata i okoliša putem transparentnog i nepristranog načina rješavanja pitanja iz oblasti regulacije.

Subvencioniranje najugroženijih potrošača energenata u većem dijelu Europe je općeprihvaćena praksa. Osnovni problemi pri tome su u identificiranju korisnika subvencije, definiranju razine subvencioniranja, izvora sredstava i načinu primjene. Izostanak inicijative i koordinacije kao najveći nedostatak dosadašnjih aktivnosti logičnim nameće da njihov glavni nositelj budu ministarstva nadležna za socijalnu zaštitu, uz podršku drugih nadležnih tijela, uključujući regulatorne komisije.

U granicama ovlasti koje su mu zakonom povjerene, DERK je i tijekom 2008. godine djelovao u pravcu zaštite kupaca električne energije a naročito socijalno ugroženih kategorija stanovništva, aktivno se uključujući u sve inicijative institucija na državnoj razini. Među ovim poseban značaj ima izrada Socijalnog akcijskog plana za BiH, koji priprema Radna grupa ministra civilnih poslova BiH koja okuplja predstavnike resornih ministarstava na državnoj i entiteskoj razini, te predstavnike regulatora, poslodavaca, sindikata i dr. Plan bi trebao biti završen sredinom 2009. godine.

Predstavnici DERK-a aktivno participiraju i u regionalnim aktivnostima na zaštiti kupaca, među kojima se u 2008. godini izdvajala uspostava Socijalnog foruma, kao trećeg institucionalnog foruma Energetске zajednice (vidjeti poglavlje 4.1).

3.8 Ostale aktivnosti

Pored naprijed navedenih aktivnosti, DERK je tijekom 2008. godine razmjenjivao podatke sa velikim brojem državnih institucija (Vijeće ministara BiH, Direkcija za ekonomsko planiranje Vijeća ministara BiH, Konkurencijsko vijeće BiH, Agencija za promociju inostranih investicija u BiH i dr.), te pripremao različite informacije za njihove potrebe.

Ovdje se napose izdvaja *Informacija o raspolaganju električnom energijom iz hidroelektrana na zajedničkim vodotocima sa Republikom Srbijom i Republikom Hrvatskom* prihvaćena na 21. sjednici Odbora za ekonomiju Vijeća ministara BiH.

Također, predstavnici DERK-a dali su poseban doprinos u predstavljanju energetskog sektora BiH u Parlamentu Federacije BiH i Narodnoj skupštini Republike Srpske. Za očekivati je

“Prvi izazov u uspostavljanju stabilnih energetske sustava zemalja regiona je institucionalna izgradnja i uspostavljanje adekvatnih politika. Kako bi energetske reforme bile efektivne i uspješne, trebaju biti dio sveobuhvatne energetske strategije.”

(iz obraćanja gospodina Mladena Zirojevića, ministra vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH na Crans Montana Forumu)

prigodu da se na sličan način energetske sektor predstavi i zastupnicima i izaslanicima Zastupničkog i Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH tijekom 2009. godine.

Zapažen nastup predstavnici DERK-a imali su i na *Crans Montana Forumu* koji je pod pokroviteljstvom predsjedatelja Vijeća ministara BiH i entitetskih premijera po prvi put organiziran u BiH u listopadu 2008. godine. Tijekom ovog veoma važnog političko-ekonomskog događaja u našoj zemlji obrađena su različita infrastrukturna pitanja na regionalnoj razini, među kojima su se istakla energetska pitanja.

Od važnijih aktivnosti u energetske sektoru tijekom 2008. godine izdvaja se i završetak *Studije energetske sektora u BiH*. Nakon što su početkom godine na tri radionice prezentirani nalazi po različitim tematskim cjelinama studije, konačno izvješće predato je u travnju 2008. godine. Nažalost, izostale su aktivnosti na izradbi *Energetske strategije BiH*, koja je trebala da se radi na osnovu Studije, prema Projektom zadatku za izradbu Studije i Projektom zadatku za TASED (Jačanje odsjeka energetike u Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH).

Naposlijetku se napominje da i dalje reformu energetske sektora u Bosni i Hercegovini podupiru Agencija za međunarodnu suradnju SAD (USAID), kroz projekt Asistencije regulativi i reformi energetske sektora (*REAP*) i Evropska komisija kroz Projekt “Tehnička pomoć regulatornom sustavu sektora energetike BiH” (*EnReg projekt*).

Komponente Projekta REAP koji traje od 2007. do 2011. godine su: (i) kontinuirana podrška Neovisnom operatoru sustava u BiH, uključujući daljnji razvoj mrežnih i tržišnih pravila kako se BiH tržište bude integriralo u regionalno i interno tržište EU u skladu sa obvezama iz Ugovora o uspostavi Energetske zajednice, (ii) praćenje i asistencija u provedbi akcijskih planova, i (iii) daljna podrška unifikaciji propisa, uključujući i završetak svih aktivnosti koje se odnose na izradbu novog zakona o gasu i potrebne izmjene državnog i entitetskih zakona o električnoj energiji.

Projekt EnReg ima za cilj jačanje institucionalnog i stručnog kapaciteta tri regulatorne komisije, učinkovitiji rad postojećeg regulatornog sustava i pomoć u ispunjavanju obveza BiH iz Ugovora o uspostavi Energetske zajednice.

4. MEĐUNARODNE AKTIVNOSTI

4.1 Energetska zajednica

Ugovor o uspostavi Energetske zajednice, koji je potpisan 25. listopada 2005. godine i stupio na snagu 1. srpnja 2006. godine, omogućava kreiranje najvećeg internog tržišta za električnu energiju i gas na svijetu, u kojem efektivno sudjeluju 34 strane: 27 zemalja članica Europske unije i Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Srbija, Crna Gora, Albanija, Makedonija i UNMIK – Kosovo.

Osnovni ciljevi Energetske zajednice su kreiranje stabilnog i jedinstvenog regulatornog okvira i tržišnog prostora koji osigurava pouzdanu opskrbu energentima i može privući investicije u sektore električne energije i prirodnog gasa. Pored toga to je razvoj alternativnih pravaca opskrbe gasom i poboljšanje stanja u životnoj sredini, uz primjenu energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora.

Sklapanjem ovog Ugovora, ugovorne strane iz regiona se obvezuju da između sebe uspostave zajedničko tržište električne energije i gasa koje će funkcionirati po standardima tržišta energije EU sa kojim će se integrirati. To se postiže postupnim preuzimanjem dijelova *acquis communautaire*-a (pravnog naslijeđa) EU, koji se odnose na energiju, zaštitu okoliša i konkurenciju. Radi se o implementaciji odgovarajućih direktiva i propisa EU za oblasti energije i zaštite okoliša.

Sudjelovanjem u ovom procesu Bosna i Hercegovina potvrđuje svoju opredjeljenost za reformu energetskog sektora, liberalizaciju tržišta energije i usklađenje svoje politike sa članicama EU.

U cilju osiguranja adekvatnog vođenja procesa uspostave i funkcioniranja Energetske zajednice, Ugovorom se uspostavljaju Ministarsko vijeće, Stalna grupa na visokoj razini, Regulatorni odbor, Forum za električnu energiju (Atenski forum), Forum za gas (Mariborski forum) i Tajništvo.

U skladu sa izraženim interesom, u radu tijela Energetske zajednice sudjeluju Austrija, Bugarska, Češka, Francuska, Grčka, Italija, Cipar, Mađarska, Nizozemska, Njemačka, Rumunjska, Slovačka, Slovenija i Ujedinjeno Kraljevstvo. Ovih 14 tzv. zemalja sudionica iz Europske unije izravno sudjeluje u radu tijela Energetske zajednice, a njihove pozicije prigodom glasanja izražava Europsko povjerenstvo.

Status posmatrača u tijelima Energetske zajednice imaju Gruzija, Moldavija, Norveška, Turska i Ukrajina. U studenom 2008. godine započeti su pregovori o pridruživanju sa Ukrajinom i Moldavijom, dok se početak formalnih pregovora sa Turskom očekuje u prvim mjesecima 2009. godine.

Acquis communautaire (pravno naslijeđe EU) koji se preuzima Ugovorom

Acquis o energiji

- Direktiva 2003/54/EC Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2003. o zajedničkim pravilima unutarnjeg tržišta električne energije,
- Direktiva 2003/55/EC Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2003. o zajedničkim pravilima unutarnjeg tržišta prirodnog gasa,
- Propis 1228/2003/EC Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2003. o uvjetima pristupa mreži za prekograničnu trgovinu električne energije.

Rok za implementaciju ovih direktiva je 1. srpnja 2007., uz osiguranje da status kvalificiranog kupca najkasnije do 1. siječnja 2008. imaju svi kupci osim kućanstava, a od 1. siječnja 2015. svi kupci.

Odlukom Ministarskog vijeća Energetske zajednice od 18. prosinca 2007. godine acquis o energiji (čl. 10 i 11 Ugovora) je proširen slijedećim

- Direktiva 2005/89/EC Europskog parlamenta i Vijeća od 18. siječnja 2006. godine o mjerama za sigurnost opskrbe električnom energijom i ulaganje u infrastrukturu; implementacija – 31. prosinca 2009.
- Direktiva 2004/67/EC Vijeća Europske unije od 26. travnja 2004. godine o mjerama za sigurnost opskrbe prirodnim gasom; implementacija – 31. prosinca 2009.
- Propis 1775/2005/EC Europskog parlamenta i Vijeća od 28. rujna 2005. godina o uvjetima pristupa mreži prijenosa transporta gasa; implementacija – 31. prosinca 2008.

Acquis o životnoj sredini

- Direktiva Vijeća Europske zajednice 85/337/EEC od 27. lipnja 1985. o ocjeni utjecaja javnih i privatnih projekata na okoliš, sa amandanima od 3. ožujka 1997. (Direktiva 97/11/EC) i Direktivom 2003/35/EC Europskog parlamenta i Vijeća od 26. svibnja 2003.; implementacija – 1. srpnja 2006.
- Direktiva 2005/33 Europskog parlamenta i Vijeća od 6. srpnja 2005. kojom se dopunjava Direktiva 1999/32 od 26. travnja 1999. u vezi sa smanjenjem sadržaja sumpora u nekim tečnim gorivima; implementacija do 31. prosinca 2011.
- Direktiva 2001/80/EC Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2001. o ograničenju emisije onečišćivača zraka iz velikih termoelektrana (≥ 50 MW); implementacija do 31. prosinca 2017.
- Članak 4(2) Direktive Vijeća Europske zajednice 79/409/EEC od 2. travnja 1979 o zaštiti ptica; implementacija – 1. srpnja 2006.
- Nastojanje za pristup Kyoto protokolu i provedba Direktive 96/61/EC od 24.09.1996. o prevenciji i kontroli onečišćenja.

Acquis o konkurenciji

Nisu dopuštene i bit će procjenjivane u skladu sa čl. 81, 82 i 87 Ugovora o uspostavi Europske zajednice slijedeće aktivnosti:

- Spriječavanje, ograničavanje ili poremećaj konkurencije,
- Zloraba vladajuće pozicije,
- Pružanje javne pomoći koja uzrokuje ili prijeti poremećajem konkurencije.

Posebno, prema javnim poduzećima i poduzećima kojima su data posebna prava, u roku od 6 mjeseci od stupanja na snagu Ugovora poštivat će se odredbe Ugovora o uspostavi Europske zajednice, posebno članka 86.

Acquis o obnovljivim energetske resursima

- Direktiva 2001/77/EC Europskog parlamenta i Vijeća od 27. rujna 2001. o promidžbi električne energije proizvedene korištenjem obnovljivih izvora na unutarnjem tržištu,
- Direktiva 2003/30/EC Europskog parlamenta i Vijeća od 8. svibnja 2003. o promidžbi korištenja bio-goriva ili drugih obnovljivih goriva u transportu.

Rok za pripremu plana za implementaciju *acquis*-a o obnovljivim energetske resursima je 1. srpnja 2007.

Ministarsko vijeće, kao najviše tijelo Energetske zajednice osigurava postizanje ciljeva utvrđenih Ugovorom o uspostavi Energetske zajednice. Ministarsko vijeće čine po jedan predstavnik svake Ugovorne strane i dva predstavnika Europske unije.

Prioriteti u radu Energetske zajednice tijekom 2008. godine bili su implementacija *acquis-a* (pravnog naslijeđa EU) koji se preuzima Ugovorom, razvoj regionalnog tržišta, daljnji razvoj socijalne dimenzije, nakon što je 18. listopada 2007. u Beču održana prva Konferencija o socijalnom aspektu Energetske zajednice u skladu sa *Memorandumom o razumijevanju o socijalnim pitanjima u kontekstu Energetske zajednice*, sigurnost opskrbe, promidžba investicija i energetska učinkovitost.

Poseban značaj za Energetsku zajednicu ima razvoj politike Europske unije u domeni energije i klimatskih promjena. Donošenje Trećeg paketa liberalizacije energetske tržišta EU najavljeno je za prvu polovinu 2009. godine, a uvažavajući činjenicu da će nove energetske direktive činiti dio pravnog naslijeđa EU, putem Ugovora o uspostavi Energetske zajednice bit će obvezujuće i za zemlje regiona.

Pored ranije uspostavljenih Atenskog i Mariborskog foruma, odnosno Forum za električnu energiju i Forum za gas, u studenom ove godine uspostavljen je Socijalni forum, a za narednu godinu najavljena je uspostava Forum za naftu, čije sjedište će biti u Beogradu.

Bosna i Hercegovina će predsjedati Energetskom zajednicom u prvoj polovini 2009. godine, uz slijedeće prioritete:

- razvoj regionalnog tržišta u funkciji sigurnosti opskrbe,
- promidžba konkretnih investicija u energetske sektor,
- energetska učinkovitost i obnovljivi izvori energije,
- socijalna dimenzija Energetske zajednice u skladu sa *Memorandumom o socijalnim pitanjima* uvažavajući korelaciju učinkovitih programa zaštite socijalno ugroženih potrošača i mogućnosti većeg stupnja otvaranja tržišta,
- priprema Programa rada Energetske zajednice za razdoblje od 2010. do 2011. godine.

Koncem ožujka 2009. godine u Sarajevu će, u suradnji Energetske zajednice i Europske banke za obnovu i razvoj, biti organiziran Regionalni energetska forum, u čijem će fokusu biti proizvodnja električne energije i obnovljivi izvori energije, u cilju privlačenja investicija.

Rad Državne regulatorne komisije za električnu energiju, iz domene Energetske zajednice, odvijao se uz neophodnu suradnju sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, zatim kroz podršku i doprinos realizaciji različitih projekata u funkciji uspostave Energetske zajednice i naročito kroz proaktivan odnos u istraživanjima koje su planirale i provodile različite grupe šireg tematskog spektra, a koje okupljaju energetske regulatore iz regije i Europske unije.

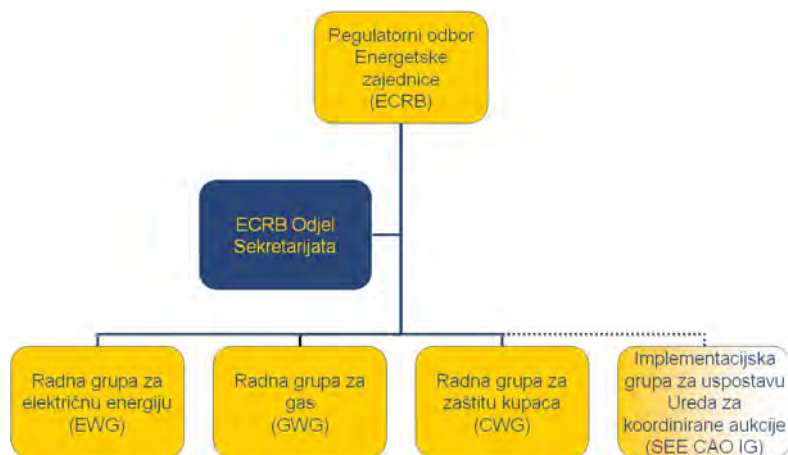

ECRB je početkom 2008 godine odlučio ocijeniti razvoj tržišta gasa i električne energije u regionu jugoistočne Europe na osnovu nacionalnih izvješća iz svake države potpisnice Ugovora o Energetskoj zajednici.

Slijedeći strukturu koju je osmislila Europska grupa regulatora električne energije i gasa (ERGEG) za države članice EU-e, tijekom godine pripremljen je Prvo nacionalno izvješće za BiH koje obrađuje 2007. godinu. Izvješće za BiH je zajedno sa ostalim izvješćima iz regije odobrio ECRB i objavio na svojoj web stranici koncem rujna 2008. godine.

Regulatorni odbor Energetske zajednice (ECRB), sa sjedištem u Ateni, čine predstavnici državnih regulatornih tijela zemalja regiona, a Europsku uniju predstavlja Europsko povjerenstvo, uz pomoć po jednog regulatora iz zemalja sudionica iz EU, te jednog predstavnika Europske grupe regulatora električne energije i gasa (ERGEG). ECRB razmatra pitanja regulatorne suradnje i može prerasti u tijelo koje donosi regionalne regulatorne odluke i služi kao institucija za rješavanje sporova. Regulatorni odbor ima glavnu ulogu u radu proširenog tržišta. Prema mišljenju Europskog povjerenstva ovo nad-nacionalno regulatorno tijelo može postati model za druge dijelove svijeta.

Formalna uspostava Regulatornog odbora Energetske zajednice, u kojem Bosnu i Hercegovinu predstavlja Državna regulatorna komisija za električnu energiju, izvršena je 11. prosinca 2006. godine u Ateni. Tijekom 2008. godine, Regulatorni odbor održao je četiri sastanka.

Struktura Regulatornog odbora

Iz strukture Regulatornog odbora evidentno je da dio svojih aktivnosti ECRB organizira kroz rad više radnih grupa, uz

podršku odgovarajućeg odjela Tajništva Energetske zajednice. Državna regulatorna komisija za električnu energiju kontinuirano sudjeluje u radu Regulatornog odbora i radnih grupa, a Radnom grupom za zaštitu kupaca predsjeda predstavnik DERK-a.

Radna grupa za električnu energiju (EWG) je tijekom 2008. godine bila usmjerena na praćenje ITC mehanizma zemalja Europske unije i zemalja jugoistočne Europe, monitoring mehanizma upravljanja zagušenjem – simulacija koordiniranih aukcija zasnovanih na stvarnim tijekovima, uspostavu regionalnog balansnog mehanizma sa osvrtom na harmonizaciju nacionalnih pravnih okvira, pitanja dizajna regionalnog tržišta uz uvažavanje razvoja nacionalnih tržišta električne energije, mehanizme podrške proizvodnim kapacitetima, prijedloge za harmonizaciju tržišnih pravila i otvaranje veleprodajnog tržišta, regionalno planiranje razvoja prijenosnih mreža i kreiranje mehanizma za nadzor tržišta. Operativno organizirajući svoj rad uspostavom nekoliko pogrupa, EWG je pripremila nekoliko značajnih izvješća i uporednih analiza, među kojima poseban značaj imaju *Pregled metoda alokacije prekograničnih prijenosnih kapaciteta* i *Uloga regulatora u procesu odobrenja investicija u prekogranične prijenosne kapacitete*.

EWG priprema pregled regulatornog okruženja, identificira pravne i financijske prepreke i predlaže rješenja na regionalnoj i nacionalnoj razini za implementaciju i funkcioniranje novih mehanizama u okviru regionalnog tržišta jugoistočne Europe. Domena djelovanja radne grupe zahtijeva širok spektar znanja uključujući tehnička, pravna i financijska pitanja.

Radna grupa za gas (GWG) je tijekom 2008. godine okončala aktivnosti na *Studiji o tržištu gasa u jugoistočnoj Europi*, pripremila nacrt dokumenta o jedinstvenom regulatornom pristupu u razvoju Gasnog prstena Energetske zajednice, započela aktivnosti na izradbi *Studije o poboljšanju interkonekcija, usklađenosti međusobnog rada, transparentnosti i harmonizaciji operativnih pravila za transport prirodnog gasa u Energetskoj zajednici*, i sudjelovala u organizaciji Konferencije o distribuciji gasa, koja je održana u Zagrebu u rujnu 2008. godine.

Podsjećamo da je tržište gasa u jugoistočnoj Europi manje razvijeno od tržišta električne energije. Svega nekoliko zemalja ima razvijeno tržište, dok se u ostalim gas koristi u ograničenom opsegu ili nikako. Trenutačno postoji veliki broj projekata koji za cilj imaju razviti tržište gasa u regiji.

Osim nastavka ranije započetih aktivnosti i izradbe nacionalnih i regionalnog izvješća o tržištu gasa za 2008. godinu, u narednom razdoblju GWG će posebnu pozornost posvetiti pitanjima

strukture budućeg zajedničkog tržišta gasa u Energetskoj zajednici, uzajamnom priznavanju licenci i daljnjem radu na problematici distribucije gasa.

U 2008. godini najznačajnije aktivnosti **Radne grupe za zaštitu kupaca (CWG)** obuhvataju pripremu *Izvešća o primjeni Smjernica o najboljim praksama u zaštiti ugroženih kupaca u kućanstvima*, *Preliminarnog izvešća o kvaliteti isporuke električne energije* koji obrađuje standarde i podsticaje u reguliranju kvalitete i izradbu *Studije o tarifnim metodologijama i utjecaju na cijene i strukturu potrošnje u Energetskoj zajednici*.

U narednom razdoblju CWG planira nastavak svojih aktivnosti iz 2008. godine, pri čemu će posebnu pozornost posvetiti što aktivnijem uključivanju socijalnih partnera u regulatorne procese radi bolje zaštite kupaca. Osim toga planira se analiza kvalitete isporuka energenata, sa zasebnom pozornošću na opskrbu prirodnim gasom.

Implementacijska grupa za uspostavu Ureda za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Europi (SEE CAO IG) sastoji se od predstavnika regulatornih tijela i operatora prijenosnih sustava, uz vodeću ulogu regulatora. Ovakav sastav uvažava činjenicu da je za tretman problematike koordiniranih aukcija neophodna kontinuirana i tijesna suradnja između operatora sustava i regulatora u regionu.

Uspostava Ureda za koordinirane aukcije otvara daljnje mogućnosti razvoja međunarodne trgovine, s obzirom da sadašnji način dodjele prekograničnih kapaciteta postaje limitirajući činilac. Prema prvotnom Akcijskom planu početak rada Ureda se očekivao početkom 2009. godine. Međutim, zbog niza otvorenih pitanja koja uključuju način raspodjele prihoda i definiranje granica regije koje će Ured pokrivati, postojanja pravnih prepreka u nacionalnim zakonodavstvima zemalja sudionica, te izbora lokacije samog Ureda, njegova uspostava prolongirana je za 2010. godinu.

U lipnju 2008. godine Ministarsko vijeće Energetske zajednice definiralo je regiju koju Ured pokriva: Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Crna Gora, Grčka, Hrvatska, Italija (interkonektori sa ostatkom regiona), Mađarska, Makedonija, Rumunjska, Slovenija, Srbija i UNMIK – Kosovo.

Koncem 2008. godine, Ministarsko vijeće Energetske zajednice svojim zaključcima pozdravilo je principe i ciljeve Memoranduma o razumijevanju između operatora sustava i dalo svoju punu političku podršku utemeljenju Ureda u Crnoj Gori.

4.2 Regionalna asocijacija energetske regulatora – ERRA

Ciljevi ERRA-e su poboljšanje reguliranja energetske djelatnosti u zemljama članicama, podsticanje razvoja neovisnih i stabilnih regulatora, poboljšanje suradnje između regulatora, razmjena informacija, istraživačkog rada i iskustva između članova, bolji pristup informacijama o svjetskom iskustvu u reguliranju energetske djelatnosti.

Regionalna asocijacija energetske regulatora (*Energy Regulators Regional Association – ERRA*) je organizacija neovisnih regulatornih tijela za energiju središnje i istočne Europe i novih neovisnih država u regiji. ERRA ima 24 punopravna člana i dva pridružena člana iz regije, od kojih su svi uspostavljeni na državnoj razini. U radu ERRA-e djeluju i četiri dodatna pridružena člana van regije, od kojih se ističe Nacionalna asocijacija regulatornih komisija SAD (*National Association of Regulatory Utility Commissioners*).

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je punopravan član ERRA-e od 19. svibnja 2004. godine, od kada aktivno sudjeluje u radu Generalne skupštine, Investicijske konferencije i u radu stalnih komiteta i radnih grupa, od kojih se posebice izdvajaju Stalni komitet za licence i konkurenciju, Stalni komitet za tarife i cijene i Radna grupa za pravnu regulativu.

Kao najvažnije teme koje su obrađivane u 2008. godini izdvajaju se upravljanje potrošnjom, način pružanja pomoćnih usluga u elektroenergetskom sustavu, ekonomska pitanja vezana za razvoj tarifa, pitanja neovisnosti regulatora, te međunarodna suradnja regulatora u projektima izgradnje prekograničnih prijenosnih kapaciteta.

Pored aktivnog rada u tijelima ERRA-e, pružanjem relevantnih informacija o energetske sektoru Bosne i Hercegovine, posebice o regulatornoj praksi, Državna regulatorna komisija za električnu energiju ispunjava svoju ulogu, koju je stekla članstvom u ERRA-i.

Članstvo u ERRA-i

4.3 Mediteranska radna grupa za reguliranje električne energije i prirodnog gasa – MEDREG

Mediteranska radna grupa za reguliranje električne energije i prirodnog gasa – MEDREG, koja je utemeljena kao radna grupa u svibnju 2006, danas je neprofitna udruga koja je uspostavljena u Rimu 2007. godine. MEDREG okuplja regulatorna tijela iz: Albanije, Alžira, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Egipta, Francuske, Grčke, Hrvatske, Italije, Izraela, Jordana, Kipra, Libanona, Libije, Malte, Maroka, Palestine, Portugala, Slovenije, Sirije, Španije, Tunisa i Turske.

Organizacijska struktura MEDREG-a obuhvata Generalnu skupštinu koja se sastaje dva puta godišnje i četiri *ad hoc* grupe: (1) za institucionalna pitanja (kojom predsjedava Francuska), (2) za električnu energiju (kojom predsjedava Egipat), (3) za gas (kojom predsjedava Maroko) i (4) za okolinu, obnovljive izvore energije i energetske učinkovitost (kojom predsjedava Španjolska). *Ad hoc* grupe se sastaju najmanje dva puta godišnje.

Glavni cilj MEDREG-a je promocija stabilnog usklađenog regulatornog okvira na energetskom tržištu EU i Mediterana, osiguravajući maksimalne koristi za potrošače energije u obje regije. Osim toga, MEDREG omogućava suradnju, razmjenu informacija i uzajamnu pomoć regulatornih komisija.

MEDREG ima podršku Italijanske vlade, REMEP-a (Evro-mediteranska energetska platforma iz Rima), Europskog povjerenstva i CEER-a (Vijeće europskih energetskih regulatora).

Ministarska deklaracija koja je potpisana na Kipru u prosincu 2007. godine od strane ministara evro-mediteranskih zemalja potvrdila je jedinstvenu i stratešku ulogu MEDREG-a u uspostavljanju i jačanju suradnje između energetskih regulatora, snaženju transparentnosti, promicanju zajedničkog znanja i davanju doprinosa harmonizaciji regulatornog okvira na evro-mediteranskom energetskom tržištu.

Za razliku od redovitog sudjelovanja na sastancima Generalne skupštine, predstavnici Državne regulatorne komisije za električnu energiju nisu bili u mogućnosti nazočiti sastancima *ad hoc* grupa zbog opsega aktivnosti DERK-a, ali su sudjelovali u radu pripremom i dostavom traženih informacija i komentara.

4.4 Međunarodna mreža energetske regulatora – IERN

Međunarodna mreža energetske regulatora (*International Energy Regulation Network – IERN*) je internet platforma čiji je cilj omogućiti razmjenu informacija o reguliranju tržišta električne energije i prirodnog gasa, kako za dobrobit regulatornih tijela, tako i drugih zainteresiranih korisnika. Kroz IERN, regulatori i drugi akteri na energetskom tržištu razmjenjuju informacije o sebi, sektorima u koje su uključeni i načinu na koji se ovi sektori reguliraju.

IERN je mjesto gdje regulatori mogu razmijeniti informacije o mogućnostima stručnog usavršavanja, konferencijama i *on-line* resursima za reguliranje energije. Dugoročno, IERN-ov cilj je da postane ne samo subjekt za omogućavanje razmjene postojećih informacija, već i kreator internih radnih dokumenata zasnovanih na najboljoj praksi.

Da bi se garantirala kvaliteta podataka koji se mogu naći na internet stranici, glavna regionalna udruga regulatora širom svijeta, pojedinačni regulatori energije i neke međunarodne institucije pružaju podršku IERN-u. DERK je izravno sudjelovao u kreiranju ove Mreže, te su podaci o energetskom sektoru i regulatornoj praksi BiH učinjeni dostupnim i na ovaj način.

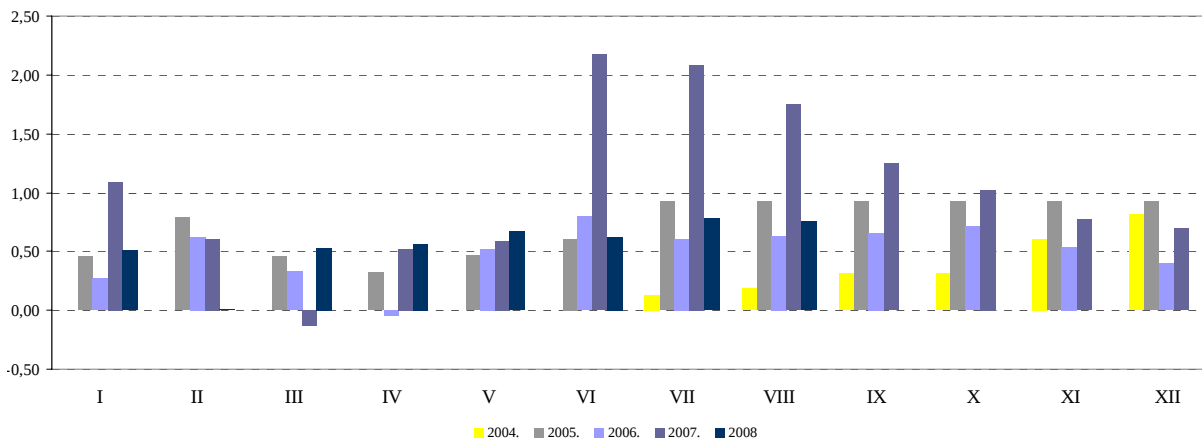
4.5 Mehanizam kompenzacije između operatora prijenosnog sustava (ITC mehanizam)

“Neovisni operator sistema u BiH”, kao predstavnik Bosne i Hercegovine, je punopravan član Organizacije operatora prijenosnog sustava Europe (ENTSO-E) formirane 19. prosinca 2008. godine. Formiranje nove organizacije operatora sustava će tijekom prijelaznog razdoblja koje traje prvih šest mjeseci 2009. godine, dovesti do gašenja dosadašnjih udruga na razini Europe (Unije za koordinaciju prijenosa električne energije – UCTE i Organizacije operatora prijenosnog sustava Europe – ETSO).

Mehanizam kompenzacije između operatora prijenosnog sustava (ITC mehanizam – *Inter TSO Compensation*) predstavlja način nadoknade troškova na nacionalnoj prijenosnoj mreži nastalih zbog tijekova električne energije usljed prekogranične trgovine. Na ovaj način kreira se važna platforma za omogućavanje trgovine električnom energijom u regionu jugoistočne Europe, kao i između regiona i Europske unije.

ITC mehanizam se primjenjuje od 2002. godine u zapadnoj Europi, a u jugoistočnoj Europi od 2004. godine, uz ranije korišteni naziv CBT mehanizam (Mehanizam prekogranične trgovine). U lipnju 2007. godine, ostvareno je planirano ujedinjenje ITC mehanizama SETSO i ETSO zemalja, odnosno ITC fondova i po prvi put se u jedinstvenom ITC mehanizmu našlo 29 europskih zemalja. Kompleksna procedura obračuna i usklađenja podataka o tijekovima električne energije obavlja se mjesečno u administrativnom središtu u Švicarskoj.

U nadležnosti regulatora je odobrenje primjene samog mehanizma, što prije svega uključuje primjenu Propisa 1228/2003/EC Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja

Prihod od ITC mehanizma po mjesecima u milijunima KM

2003. godine o uvjetima pristupa mreži za prekograničnu trgovinu električne energije.

Zbog svoje prirodne pozicije tranzicijske zemlje u regiji i Europi, te stupnja izgrađenosti prijenosne mreže, Bosna i Hercegovina, po osnovu primjene ITC mehanizma ostvaruje prihod. Tako je u 2004. godini ostvaren neto prihod od 2.354.004 KM, u 2005. godini 8.664.199 KM, u 2006. godini 6.055.467 KM i u 2007. godini 12.432.071 KM. Za prvih osam mjeseci 2008. godine, za koje je izvršen obračun, ostvaren je neto prihod u iznosu od 4.440.622 KM.

5. REVIZIJSKO IZVJEŠĆE

*“Financijsko izvješće
Komisije za 2007. godinu
prikazuju realno i istinito
financijsko stanje na dan
31. prosinca 2007. godine...”*

*(iz mišljenja Ureda za
reviziju institucija Bosne i
Hercegovine, 23. svibnja
2008. godine)*

*“Po našem mišljenju
financijska izvješća
prikazuju objektivno, u svim
materijalno značajnim
stavkama, financijski položaj
Državne regulatorne
komisije za električnu
energiju (DERK) na dan 31.
prosinca 2007. godine, te
rezultate njegovog
poslovanja i promjene u
novčanom tijeku za godinu
koja je tada završila, u
skladu sa Međunarodnim
standardima financijskog
izvješćivanja (“MSFI”).”*

(“REVIK”, 18. ožujka 2008.)

Zakon o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH, obvezuje DERK da svoja računovodstvena izvješća priprema u skladu sa međunarodnim računovodstvenim standardima, da obavlja njihovu reviziju i objavljuje izvješće neovisnog revizora o obavljenoj reviziji, sve u cilju pružanja informacija zainteresiranim osobama i široj javnosti. DERK bira neovisnog revizora na osnovu objavljenog javnog poziva za usluge revizije u “Službenom glasniku BiH” vodeći računa o njegovom ugledu i referencama.

Reviziju financijskih izvješća DERK za 2007. godinu je obavilo društvo za reviziju, računovodstvo i konsalting “REVIK” d.o.o. Sarajevo, u skladu sa Međunarodnim standardima revizije primjenljivim za reviziju financijskih izvješća.

Ocjenjujući cjelokupnu prezentaciju financijskih izvješća, priznavanje i mjerenje transakcija i poslovnih događaja, i prosuđujući materijalni značaj istih, ova neovisna revizijska kuća je utvrdila da financijska izvješća DERK-a za 2007. godinu objektivno i istinito prikazuju stanje sredstava, obveza, kapitala i financijskih rezultata poslovanja.

Reviziju financijskih izvješća DERK-a za 2007. godinu je obavio i Ured za reviziju institucija Bosne i Hercegovine, u skladu sa revizijskim standardima Međunarodne organizacije vrhovnih revizijskih institucija (ISSAI).

I Ured za reviziju institucija Bosne i Hercegovine je afirmativno ocijenio financijsko stanje DERK-a na dan 31. prosinca 2007. godine i konstatirao da su rashodi DERK-a, u svim materijalno značajnim aspektima, uporabljeni za svrhe koje je odredila Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine.

DERK je u tijeku 2008. godine sklopio ugovor za usluge osiguranja i okvirni sporazum za isporuku pogonskog goriva za putničke automobile čime je, po preporuci Ureda za reviziju, otklonio uočene nedosljednosti u primjeni Zakona o javnim nabavama pri izboru dobavljača ovih usluga.

Financijskim planom za 2009. godinu, Odlukom o utvrđivanju regulatorne naknade za 2009. godinu, te konačno izdefiniranim statusom u skladu sa Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru prijenosnog sustava električne energije, unaprijeđen je i sustav internih kontrola DERK-a u pogledu planiranja i izvršenja financijskog plana.

Revizijska izvješća objavljena su u “Službenom glasniku BiH”, kao i na internet stranicama Ureda za reviziju i DERK-a.

6. OSNOVNI PRAVCI AKTIVNOSTI U 2009. GODINI

Dodatne informacije o radu i postupcima koje vodi Državna regulatorna komisija za električnu energiju mogu se naći na internet stranici www.derk.ba, odnosno dobiti kontaktom na telefone 035 302060 i 302070, telefax 035 302077, e-mail info@derk.ba ili u sjedištu DERK-a u Tuzli, Ulica M. Jovanovića 4/II.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju nastaviti će svoje aktivnosti na kreiranju uvjeta za slobodnu trgovinu i kontinuiranu opskrbu električnom energijom po unaprijed definiranom standardu kvalitete za dobrobit građana Bosne i Hercegovine, uz poštivanje važećih zakona, odgovarajućih europskih direktiva i pravila o unutarnjem tržištu električne energije.

DERK će i u 2009. godini surađivati sa Parlamentarnom skupštinom Bosne i Hercegovine, a posebno sa Povjerenstvom za promet i veze Zastupničkog doma PS BiH i Povjerenstvom za vanjsku i trgovinsku politiku, carine, promet i veze Doma naroda PS BiH. Osobito se ističe važnost ostvarivanja kontinuiteta razmjene informacija i usklađenosti ključnih regulatornih aktivnosti sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, koje je nadležno za kreiranje politike u skladu sa Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH.

Svi dosadašnji modaliteti međusobnog praćenja i usklađivanja djelovanja nastaviti će se i u 2009. godini sa Regulatornom komisijom za električnu energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatornom komisijom za energetiku Republike Srpske, kao i sa drugim regulatornim tijelima uspostavljenim na državnoj razini, prije svega sa Konkurentijskim vijećem BiH.

Također, DERK će pratiti aktivnosti i trendove u kompletnom energetske sektoru i neposredno se uključivati u sve relevantne događaje.

Kroz svoje djelovanje DERK će biti usmjeren na:

- donošenje tarifa za usluge prijenosa električne energije, rad neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge,
- izdavanje licenci,
- nadzor licenciranih subjekata (Neovisni operator sustava u BiH, Elektroprijenos BiH, vlasnici licence za međunarodnu trgovinu),
- analiziranje regulatornih pravila i prakse,
- kreiranje regulatornih pravila,
- uređenje jedinstvenog tržišta električne energije,
- jačanje kapaciteta u smislu ispunjavanja međunarodnih obveza u vezi sa regulatornim izvješćivanjem prema strukturi ERGEG-a,
- socijalni aspekt u domeni regulatorne prakse,

- praćenje primjene ITC mehanizma i uspostave mehanizma koordiniranih eksplicitnih aukcija kapaciteta,
- odobravanje i nadziranje pravila koja razvije NOS BiH,
- praćenje pripreme *Indikativnog plana razvoja proizvodnje za razdoblje od 2010. do 2019. godine*, te odobravanje *Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže za razdoblje od 10 godina*, kao i godišnjeg plana investicija Elektroprijenosa BiH,
- informiranje reguliranih subjekata i javnosti o regulatornoj praksi.

U središtu zanimanja bit će i aktivnosti međunarodnih tijela koje se odnose na reguliranje tržišta električne energije, prije svega onih u čijem radu DERK i sam sudjeluje:

- ECRB – Regulatorni odbor Energetske zajednice (uključujući Radnu grupu za električnu energiju, Radnu grupu za gas, Radnu grupu za zaštitu kupaca i Implementacijsku grupu za uspostavu Ureda za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Europi),
- ERRA – Regionalna asocijacija energetskih regulatora (uključujući Stalni komitet za licence i konkurenciju, Stalni komitet za tarife i cijene i Radnu grupu za pravnu regulativu),
- MEDREG – Mediteranska radna grupa za reguliranje električne energije i prirodnog gasa (uključujući *ad hoc* radne grupe za institucionalna pitanja, električnu energiju, gas, te okoliš, obnovljive izvore i energetske učinkovitost),
- IERN – Međunarodna mreža energetskih regulatora.

Također, DERK će nastaviti praćenje rada CEER-a (Vijeće europskih energetskih regulatora) i ERGEG-a (Europska grupa regulatora električne energije i gasa), kao i analizu sadržaja i aktivnosti u donošenju Trećeg paketa liberalizacije energetskog tržišta EU čije je donošenje najavljeno za prvu polovinu 2009. godine, uvažavajući činjenicu da će nove energetske direktive činiti dio pravnog naslijeđa EU i putem Ugovora o uspostavi Energetske zajednice biti obvezujuće i za Bosnu i Hercegovinu.

PRILOG A.1: Osnovni podaci o elektroenergetskom sustavu Bosne i Hercegovine*(korišteni podaci NOS-a BiH, elektroprivreda i Elektroprijenosa BiH)***Veći proizvodni objekti**

Hidroelektrane	Snaga agregata (MW)	Ukupna instalirana snaga (MW)
Trebinje I	3×60	180
Trebinje II	8	8
Dubrovnik (BiH+Hr.)	2×108	216
Čapljina	2×210	420
Rama	2×80	160
Jablanica	1×25+5×30	175
Grabovica	2×57	114
Salakovac	3×70	210
Mostar	3×24	72
Jajce I	2×30	60
Jajce II	3×10	30
Bočac	2×55	110
Višegrad	3×105	315
Peć-Mlini	2×15	30

Termoelektrane	Instalirana snaga (MW)	Raspoloživa snaga (MW)
TUZLA	715	635
G3	100	85
G4	200	182
G5	200	180
G6	215	188
KAKANJ	450	398
G5	110	100
G6	110	90
G7	230	208
GACKO	300	276
UGLJEVIK	280	250

Osnovni podaci o prijenosnom sustavu*dalekovodi*

Br.	Nazivni napon dalekovoda	Duljina (km)
1	400 kV	867,1
2	220 kV	1.526,7
3	110 kV	3.836,5
4	110 kV - kablovski vod	31,4

interkonekcije

Br.	Nazivni napon dalekovoda	Broj interkonekcija
1	400 kV	4
2	220 kV	10
3	110 kV	22
	Ukupno	36

trafostanice

Br.	Vrsta trafostanice	Broj trafostanica	Instalirana snaga (MVA)
1	TS 400/x kV	9	5.924,5
2	TS 220/x kV	7	1.427,0
3	TS 110/x kV	121	4.753,5

transformatori

Br.	Prijenosni odnos transformatora	Broj transformatora	Instalirana snaga (MVA)
1	TR 400/x kV	14	4.900
2	TR 220/x kV	14	2.100
3	TR 110/x kV	223	5.145

PRIOLOG A.2: Osnovni elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine

(GWh)

Procjena za 2008. godinu	EP BiH	ERS	EP HZHB	Brčko Distrikt BiH	BiH
Proizvodnja	7.453,00	5.108,00	1.381,00		13.942,00
Proizvodnja u hidroelektranama	1.501,00	1.942,00	1.375,00		4.818,00
Proizvodnja u termoelektranama	5.837,00	3.096,00			8.933,00
Proizvodnja u malim i industrijskim el.	115,00	70,00	6,00		191,00
Potrošnja	4.855,00	3.484,00	3.300,00	290,00	12.241,00
Distributivna potrošnja	4.205,00	3.310,00	1.370,00	290,00	8.885,00
Gubici prijenosa					312,00
Veliki kupci	650,00	160,00	1.930,00*		2.740,00
Potrošnja rudnika i crpljenje		14,00			14,00

*Uključujući i 1223,04 GWh koje je Aluminij nabavio kao kvalificirani kupac

Ostvarenje u 2007. godini	EP BiH	ERS	EP HZHB	Brčko Distrikt BiH	BiH
Proizvodnja	6.592,61	4.454,41	1.128,10		12.175,12
Proizvodnja u hidroelektranama	1.120,10	1.780,31	1.124,09		4.024,50
Proizvodnja u termoelektranama	5.365,00	2.607,16			7.972,16
Proizvodnja u malim i industrijskim el.	107,51	66,94	4,01		178,46
Potrošnja	4.358,74	3.310,97	3.363,83	257,02	11.602,56
Distributivna potrošnja	3.809,38	3.109,09	1.307,60	257,02	8.226,07
Gubici prijenosa					312,00
Veliki kupci	549,36	156,77	2.045,37*		2.751,50
Potrošnja rudnika i crpljenje		45,11	10,86		55,97

*Uključujući i 547,78 GWh koje je Aluminij nabavio kao kvalificirani kupac

Ostvarenje u 2006. godini	EP BiH	ERS	EP HZHB	Brčko Distrikt BiH	BiH
Proizvodnja	6.401,13	5.390,49	1.883,55		13.675,17
Proizvodnja u hidroelektranama	1.488,03	2.528,13	1.883,55		5.899,71
Proizvodnja u termoelektranama	4.811,56	2.802,50			7.614,06
Proizvodnja u malim i industrijskim el.	101,54	59,86			161,40
Potrošnja	4.265,62	3.309,89	3.352,60	252,60	11.491,81
Distributivna potrošnja	3.722,72	3.061,31	1.279,49	252,60	8.316,12
Gubici prijenosa					311,10
Veliki kupci	542,90	199,50	2.053,79		2.796,19
Potrošnja rudnika i crpljenje		49,08	19,32		68,40

Ostvarenje u 2005. godini	EP BiH	ERS	EP HZHB	Brčko Distrikt BiH	BiH
Proizvodnja	5.778,53	5.200,64	1.768,69		12.747,86
Proizvodnja u hidroelektranama	1.477,69	2.747,10	1.768,69		5.993,47
Proizvodnja u termoelektranama	4.218,88	2.384,44			6.603,32
Proizvodnja u malim i industrijskim el.	81,97	69,10			151,07
Potrošnja	4.190,57	3.458,33	3.469,83	252,47	11.371,20
Distributivna potrošnja	3.641,86	3.254,65	1.232,47	252,47	8.128,98
Gubici prijenosa	163,78	136,47	83,72		383,97
Veliki kupci	384,93	20,77	2.133,31		2.539,01
Potrošnja rudnika i crpljenje		46,43	20,33		66,76

Ostvarenje u 2004. godini	EP BiH	ERS	EP HZHB	Brčko Distrikt BiH	BiH
Proizvodnja	6.113,02	4.960,19	1.669,49		12.742,70
Proizvodnja u hidroelektranama	1.610,52	2.699,14	1.669,49		5.979,15
Proizvodnja u termoelektranama	4.435,17	2.189,87			6.625,04
Proizvodnja u malim i industrijskim el.	67,33	71,18			138,51
Potrošnja	3.847,00	3.291,60	3.351,78	229,58	10.719,96
Distributivna potrošnja	3.529,50	3.117,70	1.463,17	229,58	8.339,95
Gubici prijenosa	143,33	119,17	59,17		321,67
Veliki kupci	174,17		1.829,44		2.003,61

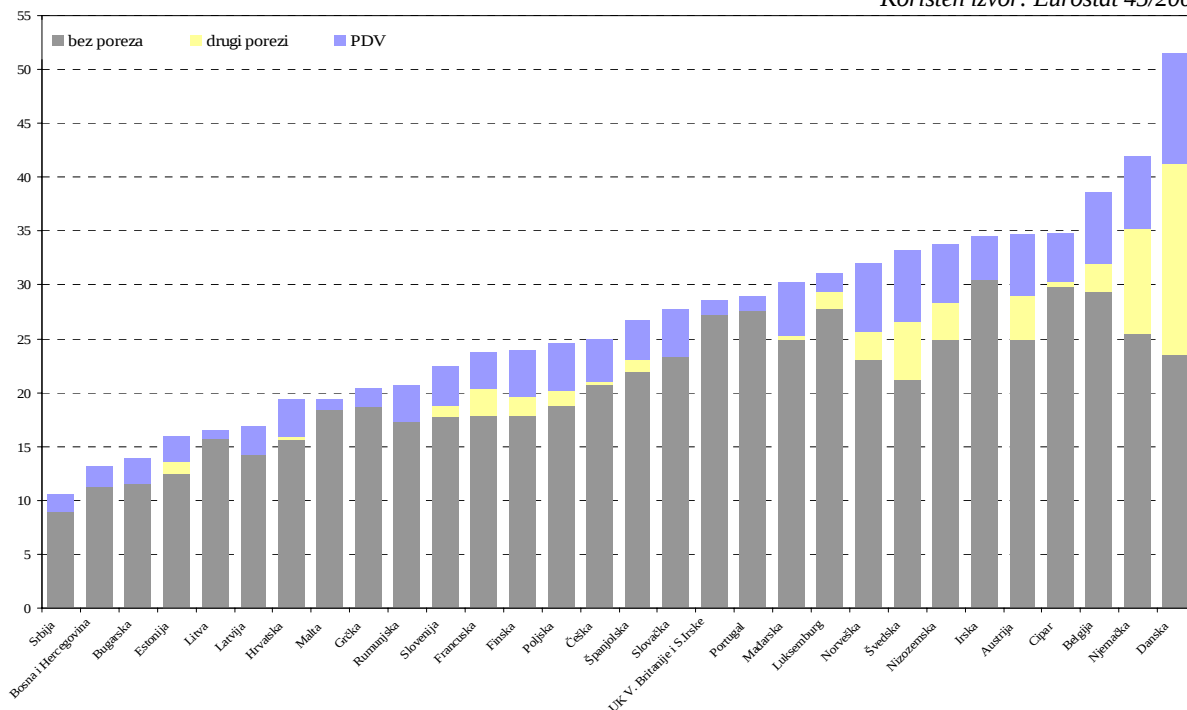
**PRILOG A.3: Karta elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine
sa operativnim područjima “Elektroprijenosa BiH” i područjima elektroprivreda
(prosinac 2008. godine)**

PRILOG B.1: Uporedni podaci o cijenama električne energije za kućanstva i industriju²

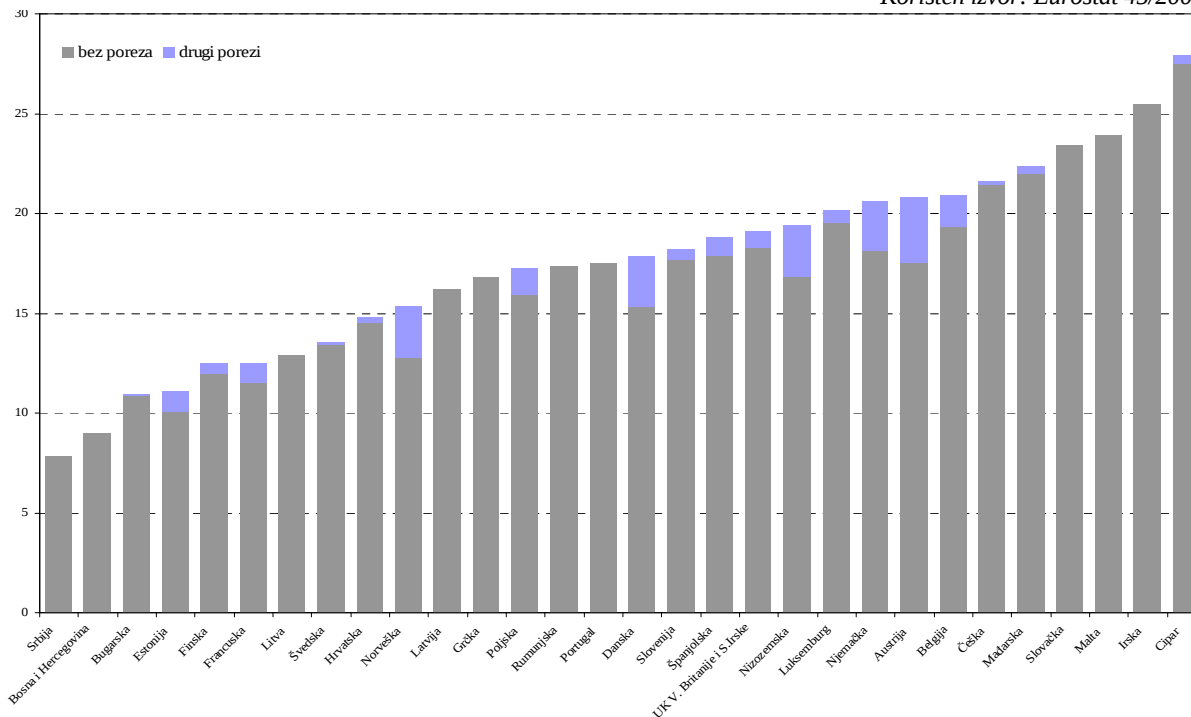
Cijene el. energije za kućanstva Dc u fening/kWh, za prvo polugodište 2008. godine.

Korišten izvor: Eurostat 45/2008

Cijene el. energije za industrijske kupce Ic u fening/kWh, za prvo polugodište 2008. godine.

Korišten izvor: Eurostat 45/2008

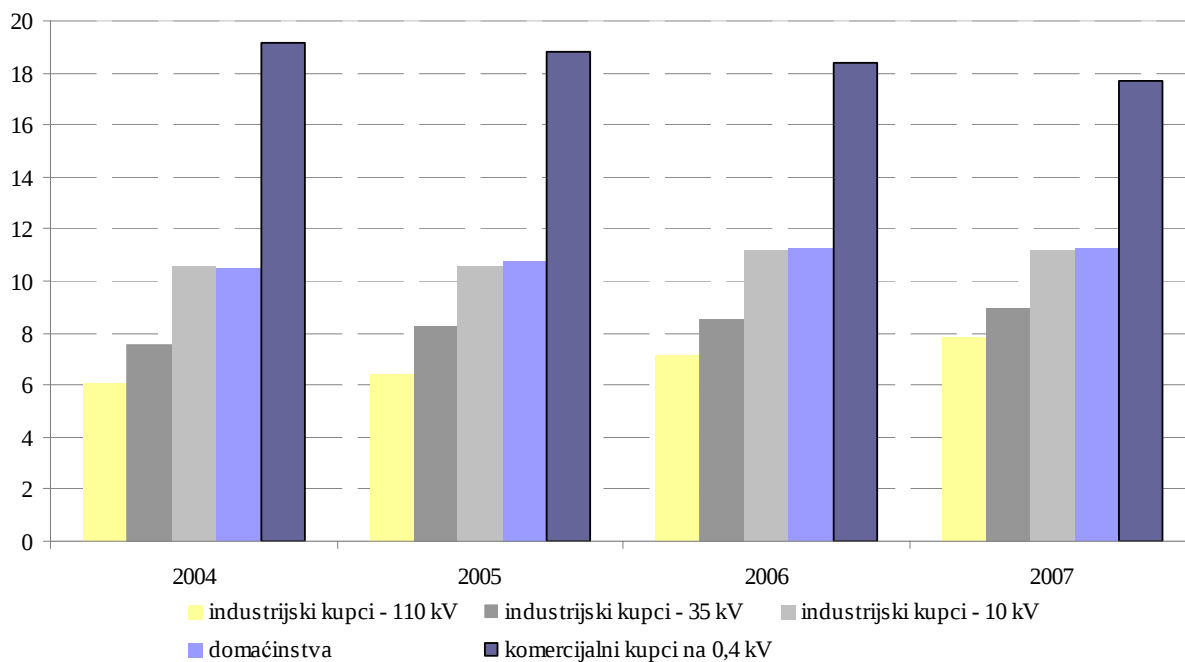

² Prema metodologiji Eurostata - U metodologiji Eurostata od lipnja 2007. godine kupci su rangirani prema opsegu potrošnje, a uporedni podaci se uobičajeno daju za kućanstvo Dc, koje karakterizira godišnja potrošnja između 2.500 i 5.000 kWh, i industrijskog kupca Ic kojeg karakterizira godišnja potrošnja između 500 i 2.000 MWh.

PRILOG B.2: Trend prosječnih reguliranih cijena i struktura potrošnje u BiH

Trend kretanja prosječnih reguliranih cijena u BiH po kategorijama krajnje potrošnje

(fening/kWh)

Struktura potrošnje električne energije u Bosni i Hercegovini tijekom 2007. godine

